

ročník LX

2

2005 •

numismatické listy

.....
národní muzeum/česká numismatická společnost

• Město Kroměříž, 2004 / avers / stříbro - proof, 50 mm

• Město Kroměříž - Květná zahrada, 2004 /
revers / stříbro - proof, 50 mm

• Město Kroměříž - Podzámecká zahrada,
2004 / revers / stříbro - proof, 50 mm

Čtyřkuličkový typ denáru s RĚ pod kaplicí neexistuje!

.....
Zdeněk Petrán

Počátky českého mincovnictví jsou stále nejasné. Když ztroskotal pokus G. Skalského přiknout zaražení první mince knížeti Václavovi,¹ prosadil se střízlivý názor Katzův, že prvním Přemyslovcem razícím minci byl Boleslav I., který napodoboval bavorské mince vévody Jindřicha I.² To bylo nověji zpochybněno Hahnem a Suchodolským, kteří se na základě Hahnovy chronologie Jindřichových ražeb rozhodovali spíše pro Boleslava II.³

Ukázal jsem nedávno, že to není nutné a není vážnějšího důvodu měnit dosavadní chronologii.⁴ Nadále tak platí Katzův názor, ovšem s tím, že počátek českého mincovnictví lze klást někde na počátek 60. let 10. století a není možno jej spojovat s datem lešské bitvy v roce 955. Zpochybnit tento názor měl, podle některých, kazaňský nález olovené ozdůbky, napodobující minci.⁵ Ať už šlo o ražbu českou, či nikoliv, její předlohou byla v každém případě mince s kaplicí a křížem se čtyřmi kuličkami obvyklá v celé Evropě 9.–10. století. Na základě domnělé shody s mincí Konráda I. a (nemožného) čtení opisu jako VACLAV byla předloha ozdůbky prohlašována za (snad technický) odrazek údajně české mince ražené sv. Václavem. To se sice ukázalo být evidentním omylem, snahy posunout počátky české mince k době Václava však neustávají.

Svou roli v těchto snahách přesvědčivě hraje i čtyřbodový typ s RĚ pod kaplicí, publikovaný J. Paukertem. Ten by totiž odpovídal bavorským mincím z doby první poloviny 10. století⁶ a blížil by se domnělému denáru sv. Václava, domnělé předloze kazaňské ozdůbky.

.....
¹ SKALSKÝ, Gustav: *Denár knížete Václava Svatého a počátky českého mincovnictví*, Praha 1929, s. 63–76.

² KATZ, Viktor: *O chronologii denárů Boleslava I. a Boleslava II.*, Praha 1935, s. 28–35, 84–91, s. 379–392.

³ SUCHODOLSKI, Stanisław: *Początki mennictwa w Europie środkowej, wschodniej i północnej*, Wrocław 1971, s. 39–101; TÝŽ, *Zur Frage der Anfänge der böhmischen Münzprägung*, Numismatický sborník 13, 1975, s. 75–84; TÝŽ naposled, *Spór o początki mennictwa w Czechach i w Polsce*, *Wiadomości Numizmatyczne* 42, 1998, č. 1–2, s. 5–20; HAHN, Wolfgang: *Herzog Heinrich II. von Bayern und die Anfänge der böhmischen Münzprägung*, *Wiadomości Numizmatyczne* 21, 1977, s. 162–167; TÝŽ, *Imitativprägungen nach frühbayerischen Münztypen in böhmischen und polnischen Schatzfunden*, in: III. numismatické symposium, *Denárová měna na Moravě*, Brno 1979, s. 285–299; TÝŽ, *Die administrativen Grundlagen der Typenvariation in der älteren bayerischen Münzprägung und ihre Signifikanz für Datierung der ersten böhmischen Herzogsmünzen*, *Jahrbuch für Numismatik* 31/32 1981/1982, s. 103–115. Naposledy se vyjádřil k problematice českých 9-bodových typů v roce 2002 W. HAHN, kdy na základě inventáře všech těchto typů nadále obhajuje svou hypotézu o počátku jejich ražby po roce 976: HAHN, W.: *Die älteste böhmische Münzprägung Boleslaus II. – eine Materialzusammenstellung*, in: *Moneta Mediaevalis, Studia numizmatyczne i historyczne ofiarowane profesorowi Stanisławowi Suchodolskiemu w 65. rocznicę urodzin*, Warszawa 2002.

⁴ PETRÁN Zdeněk: *První české mince*, Praha 1998, s. 31–61; TÝŽ, *Jaké mince vlastně viděl na pražském tržišti Ibrahím ibn Jákúb? Několik poznámek k počátkům českého mincovnictví*, in: *Dějiny ve věku nejistot – Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka*, Praha 2003, s. 209–219; TÝŽ, *České mincovnictví 10. století*, in: *Sborník přednášek k výstavě Střed Evropy okolo roku 1000 – v tisku*.

⁵ HÁSKOVÁ, Jarmila: *Počátky českého mincování ve výpovědi nálezu z Kazaně*, *Num. listy* 54, 1999, s. 106–111, 114–117; PETRÁN, Z.: *Co vypovídá kazaňský nález k počátkům českého mincovnictví?*, *Num. listy* 52, 2001, s. 65–74.

⁶ PAUKERT, Josef: *Ještě k denárům s písmeny RĚ pod kaplicí*, *Num. listy* 58, 2003, s. 97–98.

J. Paukert se opírá o popis doposud nepopsaného typu denáru s RĚ pod kaplicí, který má na lící straně v úhlech vždy pouze jednu kuličku – tedy čtyři.⁷ Mince byla popsána v nabídkovém seznamu firmy Münzzentrum, Köln č. 93 z roku 1998. Již citace v tomto katalogu u nabízené mince je nepřesná, protože je popsána jako Cach č. 1, což je však doposud nedoložený typ 6-kuličkový. Další poznámka o „*první české minci*“ (Die erste böhmische Münze!) má pochopitelně význam ryze obchodní. Popsaná ražba je prakticky totožná s 5-kuličkovými typy s RĚ pod kaplicí, které jsem popsal v roce 2002.⁸

Protože jsem měl možnost všechny tři mince – tedy oba publikované 5-kuličkové denáry i minci nabízenou kolínskou firmou – podrobně prostudovat včetně zhotovení fotodokumentace, mohu naprosto spolehlivě prohlásit, že všechny bezpečně pocházejí z jediného páru razidel.

Jak však vysvětlit shodná razidla a rozdílný počet kuliček v úhlech kříže?

J. Paukert totiž nejprve popisuje 4-kuličkový denár, avšak dále v textu si bez bližšího vysvětlení hledá odpověď právě na tento rozpor mezi shodou razidel a různým počtem kuliček na lících stranách! To je však bezpředmětné, protože kolínský exemplář není 4-bodový, nýbrž 5-bodový! Na místě, kde je u dříve popsáných exemplářů v úhlu kříže dvojice kuliček, je sice na kolínském denáru na první pohled jedna, ta je však umístěna evidentně excentricky (viz foto). Hned vedle ní je tmavá, lehce vystouplá skvrna lokalizací a především velikostí přesně odpovídající chybějící druhé kuličce. Podrobným zkoumáním bylo zjištěno, že tato situace nastala nejspíše dobově při znečištění razidla, není však vyloučen ani novodobý zásah na pravé minci za účelem vzniku „unikátu“, i když je tato eventualita daleko méně pravděpodobná.

Ať už je vznik této zajímavé ražby jakýkoliv, je zcela nepochybné, že jde o celkem třetí doložený exemplář 5-kuličkové typu denáru s RĚ pod kaplicí. Na rozdíl od J. Paukerta se přiklání spíše k nedoražení, nebo následnému poškození mince. O tom, že se nemůže jednat o dobově dodatečně upravené 5-kuličkové razidlo z původního 4-kuličkového, bezpochyby svědčí excentrické umístění zachované kuličky. Že byl denár označen v katalogu Münzzentra Köln jako 4-bodový není žádným důkazem, ale svědčí pouze o nepřesném a povrchním popisu mince touto firmou. Fotografie v tomto katalogu je navíc tak špatné kvality, že na první pohled lze skutečně nabýt dojmu o čtyřech kuličkách. Přesné foto celou výše popsanou situaci však jasně dokumentuje.⁹

Protože v tomto článku J. Paukert nepodal žádný důkaz o existenci českého 4-bodového typu s RĚ pod kaplicí, nelze s ním v chronologických úvahách zatím vůbec počítat, a proto se už vůbec nedá hovořit o jakési autorem „*jasně doložené úzké časové souvislosti*“ mezi 4-kuličkovým a 9-kuličkovým typem, když první z nich zatím nemáme a ani jej neznáme z žádného

•••••

⁷ Zdaleka se neztotožňuji s názorem, že 5-bodový typ je *jednoznačně* prokázán ve všech jmenovaných nálezech. Jediný spolehlivý je nález *Zalesie*, kde je naše mince doložena fotografií, byť ne zcela kvalitní. Z dalších je pak podle mého názoru důvěryhodný pouze Friedensburgův popis *Karwianského nálezu*, kde byl 5-bodový typ poprvé uveden. Část denárů z nálezu *Kumna* včetně popsání českého kusu byla bohužel později zcizena, proto již dnes nelze spolehlivě prokázat jeho přesnou identitu. Německý text popisu tohoto nálezu však při nepozorném překladu tvůrce převodky může vysvětlovat záměnu 5-bodového typu za neexistující 6-bodový. Původní text ... *Kreuz, im zweiten Winkel zwei Kugel*... (kříž, ve druhém úhlu dvě kuličky) mohl být totiž pochopen jako ... *in zwei Winkeln zwei Kugel* (... ve dvou úhlech dvě kuličky). Nějak podobně mohl v minulosti vzniknout 6-bodový typ. Nutno připomenout, že jde o hypotézu.

⁸ PETRÁŇ, Z.: *Problematika denárů Boleslava I. s písmeny RĚ pod kaplicí*, Num. listy 57, 2003, s. 129–135.

⁹ Za ochotné zapůjčení popisované mince a svolení k publikaci děkuji jejímu současnému majiteli.

nálezu. S nedoloženými typy, jakými jsou 4-, 6- a nejspíše i 10-kuličkový, nelze přece dále pracovat ani hypoteticky. 6-bodový denár Cach 1 považuji zatím nadále za nedoložený a podle mého názoru vzniklý omylem.¹⁰ Navíc lze stěží prokázat, že pérové kresby v díle E. Fialy byly zhotoveny vždy podle předložené mince. Četné rozpory mezi popisy a vyobrazeními svědčí spíše pro opak.¹¹

Autorovu snahu touto cestou předsunout 9-bodovému typu jakýsi 4-bodový denár imitující stejný bavorský typ Arnulfa, Konráda I. či Jindřicha I. chápu jako opětovnou snahu posunout počátek českého mincovnictví do dob dřívějších, nejspíše k sv. Václavovi. Protože však 4-bodový typ neexistuje, je i tento pokus mylný.

•••••

Der vierkugelige Typ der Denarius-Münze mit RĚ unter der Kapelle existiert nicht!

J. Paukert hat in Numismatische listy 58, 2003, auf den bisher unveröffentlichten vierkugeligen Typ mit RĚ unter der Kapelle aufmerksam gemacht, der von einer ausländischen Firma in der Auktion angeboten wurde. Aufgrund des Studiums der Münze kann aber leicht nachgewiesen werden, dass es sich in diesem Fall in Wirklichkeit um den schon früher veröffentlichten fünfkugeligen Typ handelt. Aus diesem Grund sind auch weitere Erwägungen von J. Paukert über die Chronologie der übrigen Typen mit RĚ unter der Kapelle gegenstandslos, weil der vierkugelige Typ nicht nachgewiesen wurde.

Übersetzt von B. Vančura

•••••

¹⁰ PETRÁŇ, Z.: *Problematika denárů Boleslava I. s písmeny RĚ pod kaplicí*, s. 131 a 135.

¹¹ Nespolehlivost pouhých popisů více než názorně ukazuje právě zmíněný katalog Münzzentrum Köln, který byl vydán ne před desetiletími, nýbrž před několika lety a je dokonce doplněn fotografiemi mincí. Přestože je popis tohoto denáru v něm evidentně chybný, J. Paukert se o něj opírá jako o spolehlivý a na jeho základě rozvíjí své hypotézy. Podrobnou prohlídkou mince, která je naštěstí fyzicky k dispozici, byl omyl včas rozpoznán. Pak se ale nelze vyhnout otázce, jak spolehlivé jsou popisy mincí v nálezech publikovaných před řádově desetiletími a občas doplněné pouze perokresbou, a kdy jsou navíc popisované mincovní soubory již ztraceny a nelze jejich popis dodatečně ověřit. Z tohoto poznání vyplývá jen jediné: Spolehlivě lze pracovat pouze s mincemi, které máme hmatatelně k dispozici, nebo alespoň ve fotografii. Jistěže vznikne méně vědeckých závěrů i hypotéz, ale také méně mýtů a „slepých uliček“ v této oblasti numismatiky.

Ještě k třídění bílých peněz Ferdinanda I. (diskusní poznámka)

Tomáš Smělý

V Num. listech 2004, č. 3 publikoval Vladimír Přichystal krátký článek zamýšlený jako příspěvek k třídění bílých peněz Ferdinanda I.¹ Autor předkládá soupis několika set bílých peněz, tříděných dle opisových legend a použitých rozdělovacích znamení, aniž by se vážněji pokusil o datování ražeb a jejich lokalizaci do jednotlivých mincoven. Zcela též rezignuje na typové řazení ražeb. Nedostatky plynoucí ze zvolené metody třídění se nejzřetelněji projevují v tabulce č. 4, která přináší detailní soupis a vyobrazení rozdělovacích znamení na počátku (konci) opisových legend před jménem panovníka. Jednoznačné třídění rozdělovacích znamení bílých peněz Ferdinanda I. není vzhledem k obvykle špatné zachovalosti ražeb a minimální velikosti ražené plochy jistě snadným úkolem. O to nezbytnějším se jeví roztřídění velké masy ražeb do většího počtu místně a chronologicky lokalizovaných skupin, tzv. typů. Zásadní význam má též přiřazení ražeb jednotlivým řezačům mincovních kolků. Tímto postupem lze významně omezit počet rozdělovacích znamení přicházejících v jednotlivých skupinách ražeb a vytvořit tak předpoklady jejich přesnějšího popisu. Nákreasy rozdělovacích znamení předložené autorem jsou navíc výrazně stylizovány a jejich přiřazení ke konkrétním ražbám se zdá být v řadě případů velmi problematické. Zřetelně chybí fotografická dokumentace materiálu. Idealizovaná podoba rozdělovacích znamení nebere v potaz skutečnost, že jejich podoba na ražbě je podmíněna nejen primárním zpracováním v ploše razidla, ale též opotřebením razidla, pečlivostí ražby a opotřebením vlastních ražeb – i na exemplářích ražených shodným razidlem můžeme proto běžně pozorovat zdánlivě rozdílná znaménka. Na ražbách splývají rozdíly mezi hranatým a zaobleným květem, problematické je znamení hvězdy a květu v provedení se středem a bez středu.

V souvislosti se zvolenou metodou třídění ražeb je třeba též zdůraznit, že při pokud možno vyčerpávajícím popisu ražby se nelze omezit pouze na znění opisů a provedení rozdělovacích znamení a že je třeba vzít v potaz též nejvýraznější a nejcharakterističtější část mincovního obrazu – obraz lva. Ten bohužel Vladimír Přichystal zcela pomíjí, přestože si jeho význam uvědomuje.² Nedostatky Přichystalovy koncepce vyniknou ve srovnání s popisem bílých peněz Ferdinanda I. z nálezů v Lužanech.³ Je škoda, že Vladimír Přichystal tento článek neměl k dispozici a nemohl tedy na něj navázat svým podrobným studiem. Typová řada Em. Nohejlové je přehledná, logicky vystavěná a typové určení ražeb není i s ohledem na fotografickou dokumentaci nijak komplikované. I když ne všechny závěry Em. Nohejlové lze bezvýhradně přijmout, je zřejmé, že její typová řada bude základem jakékoliv třeba i propracovanější typové řady bílých peněz Ferdinanda I.

Z celkového počtu pěti typů klade Nohejlová čtyři do Kutné Hory (A, B, C, D), u pátého typu (E) uvažuje hypoteticky a s vážnými výhradami o jáchymovském či kutnohorském původu. Za nejstarší kutnohorskou ražbu považuje typ A (obr. 1, 2) a typ C, který ovšem zná pouze v jediném (nevyobrazeném) exempláři. Na ně navázal dle Nohejlové ve třicátých letech 16. století typ B (obr. 3, 4), jehož ražba byla ukončena před rokem 1556. Následoval typ D ražený v le-

¹ PŘICHYSTAL, V.: *Příspěvek ke třídění peněz Ferdinanda I. (1526–1564)*, Num. listy 59, 2004, s. 77–79.

² Týž, s. 79.

³ NOHEJLOVÁ, Em.: *Nález v Lužanech*, Num. časopis československý XI–XII, 1935/1936, s. 120–130.

• Obr. 1. Ferdinand I., Kutná Hora, bílý peníz b.l. (ražen někdy v rozmezí let 1526–1533), Nohejlová typ A

• Obr. 2. Ferdinand I., Kutná Hora, bílý peníz b.l. (ražen někdy v rozmezí let 1526–1533), Nohejlová typ A

• Obr. 3. Ferdinand I., Kutná Hora, bílý peníz b.l. (ražen někdy v rozmezí let 1533–1557), Nohejlová typ B

• Obr. 4. Ferdinand I., Kutná Hora, bílý peníz b.l. (ražen někdy v rozmezí let 1533–1557), Nohejlová typ B

tech 1555–1564 (obr. 5, 6, 7). U nejběžnějšího typu E s lezoucím lvem (obr. 8, 9, 10), raženého ve velkém množství bez uvedení letopočtu a vzácně pak s letopočty 1562–1564, se Nohejlová jednoznačné lokalizaci vyhnula a neurčila ani počátek jeho ražby.

Typovou řadu Nohejlové lze doplnit následujícími informacemi. Typ A se svým výtvarným zpracováním zřetelně přimyká k Ferdinandovým nedatovaným pražským grošům, jeho ražba byla tedy pravděpodobně ukončena nejpozději v roce 1533, ve kterém byla ražba nedatovaných pražských grošů zastavena.⁴ Typ B je prokazatelně ražen z razidel Jana Zlatníka z Liboslavě, dodávajícího ražební kolky do kutnohorské mincovny od roku 1533 až do své smrti v roce 1557.⁵ Účty kutnohorské mincovny jednoznačně dokládají jejich ražbu v milionových nákla-

•••••

⁴ SMĚLÝ, T.: *Nedatované pražské groše Ferdinanda I.*, Num. listy 51, 1996, s.129–153.

⁵ Týž, s. 134; LEMINGER, E.: *Královská Mincovna v Kutné Hoře*, Praha 1912, s. 371–372; Týž, *Umělecké řemeslo v Kutné Hoře*, Praha 1926, s. 26–27; NOHEJLOVÁ, Em.: *Z příběhů pražské mincovny*, Praha 1929, s. 124.

• Obr. 5. Ferdinand I., Kutná Hora, bílý peníz b.l., (ražen někdy v rozmezí let 1558–1561), Nohejlová typ D

• Obr. 6. Ferdinand I., Kutná Hora, bílý peníz 1563, Nohejlová typ D

• Obr. 7. Ferdinand I., Vratislav, bílý peníz b.l., (ražen někdy v rozmezí let 1526–1558), Nohejlová typ E

• Obr. 8. Ferdinand I., Vratislav, bílý peníz b.l., (ražen někdy v rozmezí let 1526–1558), Nohejlová typ E

dech nejpozději od konce čtyřicátých let a potom i v letech padesátých.⁶ Počátek ražby typu D z razidel Jiříka z Řásné klade Em. Nohejlová do let 1555–1556, pravděpodobnější se však zdá datování počátku jejich ražby až do roku 1557 nebo na počátek roku 1558. Rokem 1557 jsou totiž patrně datována nejstarší tolarová razidla nesoucí charakteristické znaky práce Jiříka z Řásné. Titul císaře římského začal Ferdinand I. používat až po smrti Karla V. Ten zemřel v září 1558. Nejstarší bílé peníze typu D s opisem FERDINANDVS.PRIMVS proto není třeba datovat před Ferdinandovu císařskou korunovaci, která proběhla v roce 1556, ale přibližně až před závěr roku 1558 nebo počátek roku 1559. Ražba typu D pokračovala i po roce 1558, ovšem již se změněným opisem FERDI.D.G.EL.RO.IMP.

Nejzajímavější odpovědi však nacházíme na otázky položené v souvislosti s typem E, který Nohejlová nezařadila. Emanuela Nohejlová ve své studii o bílých penězích z Lužanského nále-

⁶ NEMEŠKAL, L.: *Výroba mincí v kutnohorské mincovně v prvním údobí české tolarové ražby a její surovinové zdroje (1543–1561)*, Num. sborník 17, 1986, s. 62 a 68.

• Obr. 9. Ferdinand I., Vratislav, bílý peníz b.l., (ražen někdy v rozmezí let 1558–1562), Nohejlová typ E

• Obr. 10. Ferdinand I., Vratislav, bílý peníz 1563, Nohejlová typ E

zu označuje tyto bílé peníze za české, bez bližšího určení mincovny. Překvapivě přitom nezmiňuje starší zařazení Friedensburga a Segera,⁷ kteří Ferdinandovy i Maxmiliánovy bílé peníze s lezoucím lvem považovali za výrobek mincovny vratislavské. Bílé peníze s lezoucím lvem známe v několika obrazových variantách, lišících se navzájem kresbou písma, použitými rozdělovacími znaménky a detaily v kresbě lva. Většina z nich je nedatována, od roku 1562 je v opisu uveden rok ražby v podobě dvou závěrečných číslic letopočtu. Obraz lezoucího lva na řadě nedatovaných bílých peněz, zejména se znamením trojlístku či křížku, je i přes rozdílnou velikost mincovního obrazu víceméně stylově shodný se slezskými groši z vratislavské mincovny z let 1546–1548. Datované bílé peníze s lezoucím lvem a titulaturou Ferdinanda I. jsou obrazově, s výjimkou hohenzollernského znaku v opisu krnovských ražeb, zcela shodné s bílými penězi krnovskými Jiřího Fridricha Krnovského, a Maxmiliánovy z roku 1564 (obr. 11) jsou v obrazu lezoucího lva podobné pozdějším Maxmiliánovým ražbám se znakem slezské orlice, řazeným do vratislavské mincovny. Písmo těchto datovaných bílých peněz s letopočty 1562–1564 i řady nedatovaných je prakticky shodné s písmem slezských krejcarů a dvoukrejcarů ražených v šedesá-

• Obr. 11. Maxmilián II., Vratislav, bílý peníz 1564, Nohejlová typ A

• • • • •

⁷ FRIEDENSBURG, F. – SEGER, H.: *Schlesiens Münzen und Medaillen der neueren Zeit*, Breslau 1901, položky 25, 26, 33, 39, 43 a tab. 1/25.

tých letech ve vratislavské mincovně. Obrazové provedení stylově shodných skupin ražeb lze považovat za práci téhož řezače mincovních kolků či těžce řezačské dílny. Domnívám se proto, že bílé peníze s lezoucím lvem je třeba řadit téměř jistě mezi ražby vratislavské mincovny, tím spíše, že je lze jen s velmi vážnými výhradami přiřadit některé z českých mincoven.

V souvislosti s tříděním bílých peněz byla Vladimírem Přichystalem též znovu vyslovena myšlenka o možné souvislosti mezi rozdělovacími znaménky a mincmistrovskými značkami. Vzhledem k jednoznačnému přiřazení Nohejlové typů A, B, (C) a D do kutnohorské mincovny, která své výrobky mincmistrovskými značkami za panování Ferdinanda I. prokazatelně neoznačovala, lze o označování mincmistrovskými značkami hypoteticky uvažovat pouze u vratislavského typu E. Protože v tuto chvíli postrádáme jakékoliv relevantní informace o ražbě bílých peněz v jáchymovské mincovně v letech vlády Ferdinanda I., je třeba popřít existenci Přichystalem postrádaného bílého penízu s mincmistrovskou značkou Jiřího Geitzköflera.

Závěrem je třeba vyslovit lítost nad skutečností, že Přichystalův rozsáhlý soupis je znehodnocen absencí přesných odkazů na uložení jednotlivých deklarovaných exemplářů. Uváděné varianty ražeb je proto možno jen velmi obtížně dohledat a ověřit.

•••••

Einige Bemerkungen zu der Klassifizierung der weissen Münzen von Ferdinand I. (Diskussionsbeitrag)

In Numismatische listy 2004, Nr. 3 hat Vladimír Přichystal einen kurzen Artikel veröffentlicht, der als Beitrag zu der Klassifizierung der weissen Münzen von Ferdinand I. beabsichtigt wurde. Přichystal veröffentlicht einige hundert weisse Münzen, die nach Umschriftlegenden und nach den angewendeten Teilungszeichen klassifiziert sind. Ein Nachteil der Verarbeitung dieser Münzen ist die Tatsache, dass der Autor die Typenzuordnung der Münzen nicht angewendet hat. Und bei der Klassifizierung der Prägungen hat er den am meisten charakteristischen Teil der Abbildung auf der Münze – die Abbildung des Löwen – ganz außer acht gelassen. Mehr oder weniger bemüht er sich auch nicht um die Datierung der Prägungen und um die Lokalisierung der Prägungen in konkrete Münzstätte, und er widmet nicht die Aufmerksamkeit der Zuordnung der angewendeten Prägestanzen zu den bekannten Eisenschneidern. Diese Fehler sind auch von dem Verzeichnis der angewendeten Teilungszeichen begleitet – diese sind markant stilisiert und in einigen Fällen ist die Zuordnung dieser Teilungszeichen zu den konkreten Prägungen problematisch. Auffällig ist auch das Fehlen der fotografischen Dokumentation des Materials.

In seiner Arbeit hat der Autor auch keine Aufmerksamkeit dem grundlegenden Artikel von Em. Nohejlová auf dieses Thema gewidmet – die Beschreibung des Fundes aus Lužany, in dem die grundlegende typologische Reihe der weissen Münzen von Ferdinand I. festgelegt wurde. Obwohl nicht alle Schlussfolgerungen von Em. Nohejlová ohne Vorbehalte akzeptiert werden können, ist es klar, dass die typologische Reihe von Em. Nohejlová die Grundlage für jede und vielleicht im mehr Detail verarbeitete typologische Reihe der weissen Münzen von Ferdinand I. repräsentieren wird. Die Schlussfolgerungen von Em. Nohejlová können besonders in der Zuordnung des Typs E (Abb. 8, 9, 10) ergänzt werden, der im Einklang mit der Klassifizierung von Friedensburg und Seger in die Münzstätte von Wroclaw lokalisiert werden kann. Über die Richtigkeit dieser Lokalisierung zeugt auch die künstlerische Analyse der Prägungen von Ferdinand und Maximilian aus Schlesien, sowie die Tatsache, dass sie aus mehreren Gründen zu keiner der Münzstätten in Böhmen zugeordnet werden können. Für die nicht datierten Prägungen aus der Stadt Kutná Hora vom Typ A (Abb. 1, 2), B (Abb. 3,4) und D (Abb. 5, 6, 7) kann die chronologische Klassifizierung eingehender festgelegt werden. Die Prägung vom Typ A wurde spätestens im Jahr 1533 beendet. Mit der Prägung B hat man frühestens im Jahr 1533 begonnen, aber spätestens am Ende der 40er Jahre des 16. Jahrhunderts, und sie wurde im Jahr 1557 oder spätestens am Anfang des Jahres 1558 beendet. Dann folgte die Prägung vom Typ D mit Umschrift FERDINANDVS.PRIMVS und nach dem Tod des Kaisers Karl V., seit Ende des Jahres 1558 oder seit dem Jahr 1559, kam die Prägung von demselben Typ mit der geänderten Umschrift FERD.I.D.G.EL.RO.IMP.

Übersetzt von B. Vančura

Příběh jedné české měděné mince

Marie Terezie z roku 1757

Eduard Polívka

V září 2004 jsem získal do své české numismatické sbírky unikátní měděnou ražbu Marie Terezie, a to haléř (fenik) z pražské mincovny, velmi vzácný ročník 1757. Tato ražba předcházela ražbě oficiálních oběžných měděných mincí u nás, tj. haléřům ročníku 1758, malé grešličce 1759 a následujícím grešlím, větším a těžším, s letopočtem 1760 a dalšími ročníky.

V roce 1964 jsem navštívil Vídeň a během čtrnáctidenního studijního pobytu jsem přednesl na schůzi Rakouské numismatické společnosti přednášku o českých mincích. Ve vídeňském mincovním kabinetu a Státním rakouském archivu jsem pátral po stopách Antonína Guillemarda, což jsem potřeboval k dokončení své knihy o tomto medailérovi a vrchním rytci pražské mincovny, znovu otevřené v roce 1795.

Při této příležitosti jsem se ve Vídni seznámil, kromě jiných numismatiků, také s panem Martinem Brožkem (1923–1976), který byl pracovníkem vídeňského Dorothea, mincovního oddělení. Přiznal se, že je sběratelem jen vídeňských ražeb, ale že má náhodou ve své sbírce v té době neznámou českou minci – fenik Marie Terezie z roku 1757. Tehdy jsem o této minci nic podstatného nevěděl, neboť jsem věnoval svůj zájem mincím Františka Josefa I. Nicméně jsem panu Brožkovi naznačil, že by mě tato unikátní česká mince zajímala. Sbírkou pan Brožek neměl velkou, ale numismatické znalosti značné a v numismatice byl pro mne vždy dobrým rádcem. Na oplátku jsem ho pozval k návštěvě Prahy, což s radostí přijal.

V příštím roce se svou chotí do Prahy přijel. Navštívili jsme společně Kutnou Horu, o kterou projevil velký zájem, a některé středočeské zámky. Stali jsme se skutečnými přáteli a Martin Brožek mi slíbil, že mně jednou zmíněný český haléř z roku 1757 přenechá.

Čas rychle ubíhal a přítel Brožek se rozhodl zaměstnání ve vídeňském Dorotheu opustit. Stal se numismatickým expertem nově ve Vídni utvořené firmy „NUMISMATIKA WIEN“, která hledala odborníka pro pořádání veřejných numismatických aukcí. Místo bylo lépe ohodnoceno finančně, ale práce nad hlavu. Po nějakém čase jsem dostal smutnou zprávu, že přítel Martin Brožek náhle zemřel. Bylo mně velmi líto ztráty milého numismatického přítele, a přitom jsem také oželel slíbený vzácný český haléř Marie Terezie z roku 1757.

Již v následujícím roce 1977 dala ovdovělá manželka p. Brožka celou jeho sbírku mincí a numismatické literatury do aukčního prodeje firmě NUMISMATIKA WIEN. A právě v této aukci vzácný haléř z roku 1757 koupil švýcarský občan a sběratel českých mincí Hans A. Dietiker (1916–1979), jehož žena byla Češka, rozená Zamastilová z Prahy. H. A. Dietiker byl dlouhá léta zaměstnán v Praze a Pardubicích a to byly jistě důvody, proč sbíral české mince. Po jeho smrti v roce 1979 ovdovělá choť z piety uchovávala sbírku vzácných českých mincí po celých 25 let. Nakonec se velmi rozvětvená rodina pana Dietikera přece jen rozhodla celou sbírku českých mincí prostřednictvím veřejné aukce prodat. Aukce této sbírky proběhla v září 2004 ve Stuttgartu u firmy Meister a Sonntag a byl k ní vydán dobře uspořádaný aukční katalog s názvem *Böhmen*, s odhadními cenami a s vyobrazením téměř všech dražených mincí.

V aukčním katalogu této ucelené sbírky českých mincí jsem hned při prvním běžném prohlížení pod č. 550 (str. 89) objevil mně již čtyřicet let známý Brožkův haléř (Pfennig) z pražské mincovny, ročník 1757, s poznámkou *UNIKUM, erworben in der Auktion Numismatika Wien, 17/1977, Nr. 1056a*. Nebylo to pro mne velké překvapení, ale ihned mě napadlo, že bych

• Čechy, Marie Terezie (1740–1780), Praha, P. Erdman, haléř 1757, zvětšeno.
Sbírka E. Polívky

se měl pokusit tuto vzácnou českou minci získat do své sbírky, též jako památku na milého přítele a dobrého kamaráda Martina Brožka.

Když jsem 20. září roku 2004 vstoupil do dražebního sálu, byl jsem překvapen velkou účastí českých sběratelů – numismatiků jak z Prahy a Brna, tak i z jiných míst České republiky. Zájem o všechny české mince ve zlatě, stříbře i mědi byl velký – vše se prodalo. Dostalo se i na mě, podařilo se mi získat jedinou minci, a to již dříve zmíněný český haléř Marie Terezie z roku 1757. Koupil jsem jej proto, že mám již ve své sbírce tři kusy haléřů z roku 1758 (varianty) a dva kusy malé grešličky z roku 1759 (rovněž varianty).

A nyní k minci samé:

Líc: vzpřímený korunovaný český lev zleva bez opisu a značky, okraj čárkovaný.

Rub: ve dvou řádcích nad sebou: 1.P. 1757. = 1 Pfennig 1757, okraj rovněž čárkovaný.

Měď, 1 g; 15,9 mm; bez značky, mincmistr Pavel Erdmann von Schwingerschuh (v Praze 1755–1784), řezáč želez František Altomonte (v Praze 1731–1765, kdy zemřel).¹

Cit.: Eypeltauer 1973, s. 190, č. 331 s poznámkou: Sbírká Brozek, Wien, Pfennig 1757 gelangte offenbar nicht zum Ausgabe (patrně nebyl vydán), Voigt – Mader-, Killian-, Do-, Wdg-, Be-, Ho-, Ti-, ČS-, MA-, Ja-, Herinek-, Cejnek-, Holl-, tyto sbírky znají jen ročník 1758 bez poznámky; Numismatika Wien 17/1977, Nr. 1056 a, Dietiker, Böhmen, s. 89/550, Po.

Při porovnávání haléře ročník 1757 s třemi ročníky 1758 ze své české sbírky, jsem zjistil, že oba ročníky 1757 i 1758 jsou obrazově i písmem naprosto totožné. Oba jsou prací současného řezáče želez a medailéra pražské mincovny Františka Altomonta (1698–1765), což je důkaz, že haléř (1/4 krejcar) ročník 1757 je mincí pravou. U jednoho haléře ročník 1758 jsem s překvapením zjistil, že je to přeražba z upraveného razidla ročníku 1757; číslovka 7 byla přeražena číslovkou 8 a ta je posunuta nepatrně výš. Zbytky sedmičky jsou na této minci viditelné i prostým okem, jinak nedošlo k žádné změně. A tak zmíněný haléř z pražské mincovny s leto-

•••••

¹ Viz FIALA, Eduard: *Stempel-Sammlung*, s. 1201 a MA, s. XXXII.

- Čechy, Marie Terezie (1740–1780), Praha, P. Erdman, haléř 1758, zvětšeno.
Sbírka E. Polívky

počtem 1757 musíme považovat za pouhou ukázkou, vzor, zkoušku pro připravovanou oficiální ražbu ročníku 1758. Razidlo 1757 bylo po schválení ihned přeražbou upraveno pro ražbu haléře ročníku 1758, a tak je docela možné, že haléř ročníku 1757 je unikát. Ani následující oficiální ročník 1758 nebyl ražen ve velkém množství a pro svou malou hodnotu a nepatrnou velikost v dalších letech již ražen nebyl. Stihl ho podobný osud jako malé grešličky z roku 1759 a můžeme ho považovat za poměrně vzácný.

Poznámka: Podrobný životopis sběratele Hanse Alfreda Dietikera v německé a české řeči (autorka Zdeňka Dietiker-Zamastilová) najdete v aukč. katalogu Böhmen, fy Meister und Sonntag, Stuttgart, 20. IX. 2004.

•••••

Die Geschichte der böhmischen Kupfermünze von Maria Theresia aus dem Jahr 1757

Im September 2004 bei der Auktion der Dietiker-Sammlung in Stuttgart hat der Autor für seine Sammlung den Pfennig 1757 gewonnen, eine einzigartige Prägung der Prager Münzstätte. Der Pfennig 1757 stammt aus der Sammlung des Freundes des Autors, des Experten der Wiener Firma Numismatika Wien, Martin Brožek (1923–1976). Nach dem Tod von Brožek hat diesen Pfennig im Jahr 1977 der schweizerische Bürger und Sammler der böhmischen Münzen Hans A. Dietiker gewonnen (1916–1979).

Beim Vergleich des Pfennigs 1757 mit drei Pfennigen 1758 hat der Autor festgestellt, dass beide Jahrgänge in Abbildung und Schrift völlig identisch sind. Beide sind das Werk des Stempelschneiders der Prager Münzstätte František Altomonte (1698–1765). Bei einem der Pfennige 1758 hat der Verfasser noch festgestellt, dass diese Münze eine Umprägung aus der modifizierten Stanze des Jahrgangs 1757 ist – die Ziffer 7 wurde mit Ziffer 8 umgeprägt! Es scheint, dass die Stanze des Jahres 1757 nach Bewilligung sofort auf die Jahreszahl 1758 geändert wurde, und so ist es möglich, dass der Pfennig 1757 ein Muster oder eine Probe für die in Vorbereitung stehende Prägung des Pfennigs 1758 diente und aus diesem Grund ein Unikum ist.

Übersetzt von B. Vančura

Medailér, sochař a restaurátor Petr Bortlík

Juliana Boublíková-Jahnová

Akademický sochař Petr Bortlík nepatří k obecně známým medailérům. Je to tím, že medailérské tvorbě se věnuje až v posledních letech. Ale i těch několik medailí, které realizoval, svědčí o pílí a talentu svého tvůrce.

Petr Bortlík se narodil 1. 6. 1925 ve Starém Poddvorově v okrese Hodonín. Po studiu na škole lidového umění v Hroznové Lhotě a poté na škole uměleckých řemesel v Brně (1945–1947 na keramickém oddělení u prof. J. Lichtága) byl přijat na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze, do sochařského ateliéru prof. Bedřicha Stefana.

V letech 1954–1963 žil Petr Bortlík ve Štěpánovicích, kde pracoval jako samostatný výtvarník. Další životní etapa trvala do roku 1975, kdy působil v Ústředí uměleckých řemesel v Brně jako štukatér. V následující tvůrčí fázi vyměnil autor stálé povolání za práci samostatného výtvarníka, sochaře a také restaurátora kamenné a štukové plastiky.

K dílu Petra Bortlíka patří např. restaurování portálu v Porta coeli v Předklášteří, mariánského sloupu v Tišnově, v Blučině a morového sloupu v Líšni, Getsemanské zahrady v Modřicích či křížové cesty v Dolních Kounicích. Zrestauroval i sloup Nejsvětější Trojice a soubor sedmi soch v Židlochovicích a mnoho desítek barokních kamenných soch.

Z realizovaných sochařských a reliéfních prací zmiňme sochařskou dekorativní výzdobu fasády hotelu v Havířově, dva figurální reliéfy pro administrativní budovu ČSAD v Bratislavě, bustu na škole Josefa Uhra v Borači, pomník Rudé armády v Čebíně, bustu na škole Josefa Lieberzeita v Předklášteří nebo bustu Oldřicha Blažka před školou v Rájci Jestřebí.

K medailérské tvorbě se Petr Bortlík dostal přes tvorbu medailonů pro pamětní desky (jazykovědec František Trávníček – pamětní deska s medailonem na jeho rodném domě, spisovatelka Anna Pammrová, malíř Vysočiny Josef Jambor). V současné době vzniká medailon astronoma Mrkose. Několik desítek medailonů i modelů k medailím ukrývá Bortlíkův ateliér. Jsou v něm uchovány podobizny významných osobností českého literárního a výtvarného umění Karla Havlíčka Borovského, Boženy Němcové, Petra Bezruče, Maxe Švabinského, Jaroslava Seiferta, Bohuslava Reynka a také známých představitelů tišnovského regionu: např. objevitele Demänovských jeskyní Krále, již zmíněného Josefa Jambora, spisovatele Josefa Uhra aj.

Dlouholetá práce restaurátora, vyžadující nejen hlubokou znalost starých technologií, ale také nesmírnou trpělivost a pochopení přístupu ke zpracování díla původních mistrů, stála jistě i při zrodu Bortlíkových medailí. Umělcovo přísně realistické zpracování portrétovaných, znamenavající jejich přesnou podobu i charakteristické povahové rysy, klade důraz také na dokonalou reliéfní skladbu s výrazným odstupňováním plastických vrstev s příznačnou hrou světla a stínů. Autor tu navazuje na Španielovu tvorbu i dobu, kdy studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové.

• Básník Jaroslav Seifert, 2004

Teprve v roce 2004 na naléhání přátel překonal svoji skromnost a umožnil autorské ražby čtyř medailí. Byly realizovány firmou Triga a pan Kazda věnoval jejich kvalitě velkou pozornost. Vzhledem k tomu, že medaile vznikly v malém množství – 15–50 kusů – jsou relativně vzácné.

Petr Bortlík uspořádal několik výstav, zúčastnil se také výstav kolektivních. Poslední dvě výstavy se konaly v roce 2004.

Letos se Petr Bortlík dožívá jubilea osmdesáti let. Má stále dostatek tvůrčí síly a elánu, a proto můžeme věřit, že svými medailemi obohatí nejednu medailérskou sbírku.

Medaile Petra Bortlíka ražené v roce 2004:

- 1/ Básník a grafik Bohuslav Reynek, jednostranná, průměr 40 mm, 20 ks tombak; oboustranná, průměr 40 mm, 50 ks tombak, 15 ks měď, 15 ks stříbro.
- 2/ Básník Jaroslav Seifert, jednostranná, průměr 50 mm, 25 ks tombak, 15 ks stříbro.
- 3/ Malíř Josef Jambor, jednostranná, průměr 40 mm, 50 ks tombak, 3 ks stříbro.
- 4/ Spisovatelka Anna Pammrová (pamětní medaile Společnosti Anny Pammrové v Tišnově), jednostranná, průměr 40 mm, 50 ks tombak, 10 ks stříbro.

Medaile lze objednat v omezeném množství u autora: Petr Bortlík, akad. sochař, Štěpánovice 19, 666 02 Tišnov-Předklášteří.¹

•••••

Der Medailleur, Bildhauer und Restaurator Petr Bortlík

Der Bildhauer und Medailleur Petr Bortlík wurde am 1. Juni 1925 in Starý Poddvorov bei Hodonín in Mähren geboren. In den Jahren 1945–47 studierte er an der Schule für Kunstgewerbe in der

•••••

¹ Za podklady děkuji ing. Jaroslavu Pospíšilovi z Brna.

• Malíř Josef Jambor, 2004

• Spisovatelka Anna Pammrová, 2004

• Básník a grafik Bohuslav Reynek, 2004

keramischen Abteilung Professors J. Lichtág. Seit dem Jahr 1947 setzte er sein Studium an der Hochschule für Kunstgewerbe fort. Von 1954 bis 1963 lebte er und arbeitete als freischaffender Künstler in Štěpánovice. 1963 begann Bortlík als Stukkateur in Ústředí uměleckých řemesel (Zentrum für Kunstgewerbe) in Brno zu arbeiten. Seit 1975 schuf er wieder als freischaffender Künstler und arbeitete als Restaurator der Steinbildhauerwerke und Stuckplastik. In den letzten Jahren widmet sich Petr Bortlík auch den gegossenen sowie geprägten Medaillen und Plaketten. Sie sind in rein realistischer Form gestaltet und stellen vor allem Persönlichkeiten der tschechischen Kunst dar. Als Beispiel kann man hier die Medaille auf den Nobelpreisträger, den Dichter Jaroslav Seifert, auf den Dichter und Grafiker Bohuslav Reynek, den Maler Josef Jambor oder auf die Schriftstellerin Anna Pammrová nennen.

Übersetzt von der Verfasserin

materiály

Soupis nálezů mincí na Jičínsku (3. část)

Eva Ulrychová

Publikovaný soupis navazuje na dvě předchozí části zveřejněné v Num. listech 55, 2000, s. 158–162 a v Num. listech 56, 2001, s. 83–86. Obsahuje nálezy uložené v muzeu jičínském, královéhradeckém, v Národním muzeu v Praze i v soukromých sbírkách. Uvádí nálezy dosud nepublikované i dnes nezvěstné. Územní rozsah Jičínska je u starších nálezů dán rozsahem tzv. malých okresů (Nová Paka, Lomnice nad Popelkou), které zasahovaly na území dnešních okresů Semily a Trutnov. Pokud není uvedeno jinak, nálezy pocházejí ze správního území okresu Jičín. U některých depotů byly dohledány a upřesněny nálezové okolnosti nebo místo nálezu.

4. Nálezy z období tolarového

Březovice

U: po 1532

O: 1906 v lese zv. Buštěhrad (poblíž stejnojmenného hrádku)

Ol: asi 100 zlatých a stříbrných mincí 14.–16. století
Oe: 3 ks: Čechy, Karel IV. (1346–1378), pražský groš; Vladislav II. (1471–1516), pražský groš; Gdaňsk, Zikmund I., groš 1532

Z: Nálezy mincí III, s. 11, č. 2944

M: Okresní muzeum východních Čech, Hradec Králové (3 ks)

Cerekvice nad Bystřicí

U: po 1661

O: v lese zv. Lysice, východně od obce a silnice do Černic II, dne 4. 8. 1942 při budování hlavní lesní cesty

Ol: 78 stříbrných mincí, většinou drobné ražby: Čechy, Ferdinand I., pražský groš (2), Maxmilián II., Ferdinand II., Ferdinand III., Leopold I., Jindřich Šlik, Albrecht z Valdštejna, Morava, Ferdinand II., bisk. Olomouc, Slezsko, Ferdinand II., Ferdinand III., Kladsko, Těšínsko, Dolní Rakousy, Korutany, Štýrsko, Tyroly, arcib. Salzburg, Bádensko-Durlach, Bavorsko, Kempten, Polsko

Z: Nálezy mincí II, s. 141, č. 358

M: Národní muzeum Praha, přír. 25/ 1942 (78 kusů)

Dolní Rokytňany

U: 17. století (?)

O: na zahradě čp. 22 (J. Javorek), při výkopu pro stavbu vepřína v hloubce 60 cm

Ol: 84 mincí v koženém sáčku

P: mimo jiné padělek kutnohorského pražského groše z roku 1628 (!), početní groš Rudolfa II. z roku 1579, mince habsburské monarchie z mincoven Čech, Moravy a Slezska

Z: Peukert, K.: Nález v Rokytňanech, Zpravodaj Šrámkovy Sobotky IX, 1972, s. 45

M: u nálezce, neověřeno

Drahoraz

U: po 1631

O: neznámo kde, v březnu 1893

Ol: asi 360 stříbrných mincí

Oe: 350 kusů (tolary a drobné ražby)

P: Čechy, Vladislav II., pražský groš (24), Ludvík I., pražský groš (1), Ferdinand I., pražský groš (5), Maxmilián II. (14), Rudolf II. (33), Matyáš (10), Fridrich Falcký (2), Slezsko, Ferdinand I. (7), Lehni-
ce – Břeh, Münsterberg – Olešnice, Opavsko, Svid-
nice, bisk. Vratislav, Rakousy, Korutany, Štýrsko, Ty-
roly, arcib. Salzburg, bisk. Brixen, Bádensko,
Bavorsko, Brunšvik, Alsasko, Falc, Falc – Simmern,
Falc – Velden, Falc – Zweibrücken, hrad Freiberg,
Göttingen, Hameln, Hanavsko, Hannover, Hessen-
sko, Kempten, Kolmar, Mansfeld, bisk. Minden,
Nassavsko, Prusko, Rýnská hrabství, Řezno, Sasko,
Sasko – Albertovci, – Arnoštovci, Schaumburg,
Solms-Lich, Stolberg, Štrasburk, bisk. Štrasburk,
Waldeck, bisk. Worms, Brabantsko, Frísko, Geldry,
Holland, Kempten, Overijssel, Zeeland, St. Gallen,
Zug, Polsko, Gdaňsk, Stralsund, Švédsko

Z: Nálezy mincí III, s. 89, č. 3324

M: Národní muzeum, Praha, př. 10 / 1894

Dřevěnice

U: před pol. 17. století

O: lom Aloise Vagenknechta asi 300 m severovýchodně od školy a čp.33, asi 300 m jihozápadně od kóty 391 „Lom“. Na jaře 1900 před obnovením těžby našel Josef Vagenknecht na svahu asi 20 metrů vysokém mince, nádoba s dalšími kusy byla půl metru pod povrchem svahu

Ol: téměř 300 mincí (tolary a drobná mince)
P: Čechy, Ferdinand II., Slezská knížectví, Opavsko – Karel z Liechtensteina, Dolní Rakousy, Korutany, Štýrsko, Benátky, Branibory, Branibory – Kostřín, Brunšvik – Wolfenbüttel, Falc-Simmern, Falc-Veldenz, Holštýn-Gottorp, Jüllich-Cleve-Berg, Lippe, Mansfeld, Polsko, Pomořany-Volgast, Prusko, Schaumburg, Hildesheim, Kolín n. R., Gdaňsk, Goslar, Göttingen, Hameln, Magdeburg, Nordheim, Norimberk, Riga, dále údajně i pražské groše Václava IV. nebo Vladislava II.

Z: Nálezy mincí III, s. 218, č. 4038

M: původně v rodině nálezce, dnes neznámo kde
POZN.: Kronika obce Dřevěnice spojuje tento nálezn s návratem protestantského emigranta J. Knapa v období třicetileté války.

Dřevěnice

U: po 1618

O: dvůr zaniklého pivovaru (dnes sýrárny) ve výkopu pro kabel, roku 1970

Ol: 14 mincí

P: Čechy, Vladislav II. (1471–1516), Kutná Hora, pražský groš; Rudolf II. (1576–1611), Kutná Hora, J. Šatný, bílý groš 1582 nebo 1587; Matyáš (1611–1619), Kutná Hora, Š. Hölzl, malý groš 1617; Svídnice, Ludvík I. (1516–1526), půlgroš; Polsko, Alexandr (1501–1506), Krakov, půlgroš bez let., Jan Albrecht (1492–1501), Krakov, půlgroš bez let. Slezsko, Lehnice – Břeh, Bedřich II. (1488–1547), groš; Brabantsko, Albert a Isabela (1598–1621), Anvers, 1/4 patagon bez let.; Sasko – Albertovci, August (1553–1586), Drážďany, H. Biener, tolar 1576; Colmar, Maxmilián II. (1564–1576), půlbatzen bez let. Tyroly, Ferdinand (1564–1595), Hall, tolar bez let., Maxmilián II. (1564–1576), Hall, CH. Orber, tolar 1618; Dolní Rakousy, Maxmilián II. (1564–1576), Vídeň, A. Hartmann, 2krejcar; Švýcarsko, St. Gallen, tolar 1622.

Z: Šůla J.: Nové nálezy ze severovýchodních Čech (Dřevěnice, Františkov, Hradec Králové, Nová Paka, Peklo nad Zdobnicí), Num. sborník 16, 1983, s. 168–173

M: Krajské muzeum východních Čech, Hradec Králové, inv. č. 14 463–14 477

POZN.: Součástí nálezu byla i vlčí čelist.

Hořice v Podkrkonoší

U: po 1606

O: panský les „Kolečko“, asi 130 m SSZ od polohy „U křížku“ severně od Hořic, 22. dubna 1834 při sázení stromků

Ol: 104 tolary

Oe: zachyceno 78 kusů: Čechy, Ferdinand I. (6), Maxmilián II. (6), Rudolf II. (24 kusů, jeden z roku 1606), dále Korutany, Tyroly, Bavorsko, Brunšvik, Kempten, Sasko, Španělsko

Z: Nálezy mincí III., s. 31, č. 3034

H: Ústřední archiv ministerstva vnitra (dnes SÚA), ČG Publ. 1836 až 1840, 122, 12/2 a ČG- CAM. 1826–1835, 25/74

M: neznámo

Hořice v Podkrkonoší

U: po 1622

O: v lese mlynáře Antonína Kolaříka, severně od polohy „U křížku“, východně od panského lesa Kolečko, severně od Hořic v P. při dobývání pařezů 5. dubna 1934 (Hynek Čížek, Václav Schubert)

Ol: 8 tolary, 2 groše

P: Čechy, Vladislav II., pražský groš, Tyroly, Brunšvik, Sasko, Belgie, Španělsko, Nizozemí ? (tolar 1622)

H: ÚAMV /SÚA/ ČM 1841–1855, 42, č. 31/4, kart. 1381 a ČG- Cam. 1826–1835, 25/74, kart. 1453/ dříve 627/

Z: Nálezy mincí III, s. 70, č. 3235

M: 4 tolary si vyžádal prof. Helbling pro univerzitní kabinet UK Praha

POZN.: Jedná se pravděpodobně o část předchozího nálezu.

Hořice v Podkrkonoší

U: po 1622 (?)

O: nálezové okolnosti neznámé

Ol: tolary bez bližších údajů

Z: Nálezy mincí III, s. 219, č. 4047

M: nezachováno (?)

POZN.: Jedná se pravděpodobně o zprávu o předchozím nálezu.

Hořice v Podkrkonoší

U: po 1631 (?)

O: při stavbě bytového domu na náměstí Jiřího z Poděbrad (západní část náměstí – demolice čp. 154, snad sklepní část domu), 22. února 1967 (J. Šnajdr, F. Matátko)

Ol: 7 mincí

P: Čechy, Ferdinand II., Kutná Hora, Š. Hölzl, 3krejcar 1624; Korutany, Ferdinand II., St. Veit, 3krejcar 1631; Slezsko, Vratislav, H. Riedel, 3krejcar 1613; Uhry, Jan Zápolský, dukát 1540; Lübeck, tolar 1613; Erfurt, tolar 1617; Nizozemí, Frísko, dukát 1607

Z: Šůla, J.: Pět tolarových nálezů ze severovýchodních Čech, Num. sborník 16, 1983, s. 155–161

M: Muzeum východních Čech Hradec Králové, přír. č. 44 / 67, inv. č. 7998–8004

POZN.: Nálezce daroval mince muzeu v Hořicích v P., poté převedeno do MVC Hradec Králové, 11. 9. 1967 zpracoval Jaroslav Šůla.

Chomutice

U: neznámo kdy

O: v obci roku 1889 při kopání na zahradě, v nádobě přikryté víčkem, nálezem rozprodávány

Ol: neznámý počet mincí

Oe: 3 tolary Ferdinanda (?)
Z: Nález mincí III, s. 243, č. 4201
M: Městské muzeum Nový Bydžov, rozřazeno
POZN.: Možná souvislost s předchozím nálezem, tolary nejsou hodnověrně určeny.

Chyjice

U: neznámo kdy
O: pravděpodobně v obci, někdy 1914–1915
Ol: asi „pět litrů“ mincí
Z: Štastný, V.: Nalezené poklady na Jičínsku, Noviny Krakonoš 40, 1922, č. 17 z 22. 6. 1922
M: V. Štastný získal 5 „těžkých stříbrných penízů Ferdinanda II.“, ostatní mince vyhozeny do kompostu (!), neověřeno

Jičín

U: 18. stol. (?)
O: Dům Anny Schreyelové (Šreyerové či Šrejerové) – dnes čp. 20 Malé náměstí (Náměstí Svobody) na Pražském předměstí 1. července 1835, J. Tichý a F. Otta při opravách zdí v prostřední místnosti prvního patra domu
Ol: 7 mincí – „dukátů“ a zlomky z let 1722–1769
H: ÚAMV (SÚA) ČG-Cam. 1826–1835, 25/82, kart. 1453 (dříve 627)
Z: Nález mincí III, s. 189, č. 3860
M: mince si ponechali nálezci
POZN.: Majitelem mincí mohl být předchozí majitel domu, zámožný malíř Jan Jiří Major z Furlanska.

Jičín

U: po 1613
O: na spaleništi nelokalizovaného domu ve městě ve dvou nádobách, při stržení klenby našel 20. července 1844 V. Weber
Ol: 268 (popsáno 270 kusů) stříbrných ražeb z let 1571–1613
P: Tolary – Tyroly, Alsasko, Ferdinand I. (17), Uhry, Rudolf II. (5); Sasko, August (6), Kristián (7), neurč. (2), Bedřich Vilém (1), Bedřich Vilém a Jan František (1), Jan Filip, Bedřich, Jan Vilém, Bedřich Vilém (1), Slezsko, knížectví Břeh, (7), Brunšvik, biskup Julius (3) Groše – Polsko, Zikmund I. (141); Riga (41), Polsko, Štěpán Batory (21); Riga (41); Litva, Zikmund I. (7), vévodství Kurlandské (4) z let 1594–1600; Štýrsko, Karel (2); Tyroly, Ferdinand (2), Sedmíhradsko, Gabriel Bethlen (2)
H: ÚAMV (SÚA), ČM (ČG-VŠ) 1841–1855, 42, 30/4, kart. 3261 (dříve 1381)
M: Numismatická sbírka Katedry archivnictví a pomocných věd historických UK Praha (část), Videň, mincovní kabinet – univerzitní ? (část)

Jičín (?)

U: neznámo kdy
O: neznámé nálezové okolnosti
Ol: 1637 groš Ferdinanda II.

Z: Šůla, 1966, s. 24
M: Muzeum Hořice v Podkrkonoší, přír. č. 13 522
POZN.: J. Šůla předpokládá souvislost této mince s nálezy Jičín 1844 nebo Jičín 1901.

Křešice

U: neznámo kdy
O: v roce 1834, nálezce i nálezové okolnosti neznámé
Ol: 3 tolary, 30 grošů, jeden „dvoučtvrtník“ bez bližšího určení
H: ÚAMV (SÚA) ČG-Cam. 1826–1835, 25/71, kart. 627
Z: Nález mincí II, s. 246, č. 4228
M: neznámo
POZN.: V archivní zprávě uvedeny celkem čtyři nálezy mincí ze čtyř různých lokalit.

Lhán

U: 17. století
O: před rokem 1922 při bourání obytné světnice domku ve vsi
Ol: asi 100 stříbrných mincí, převážně Německo 17. století
Z: Štastný, V.: Nalezené poklady na Jičínsku, Krakonoš 40, č. 17 z 22. 6. 1922
M: u nálezce, neověřeno

Miletín (Lanžov, okr. Trutnov ?)

U: po 1750
O: Na pastvině „ve džbánu“, v prostoru mezi k. ú. Miletín a kopcem Džbán (na k. ú. Lanžov) 11. srpna 1837 ve dvou nádobách našli F. Mikš a I. Erben
Ol: 725 mincí
Oe: Čechy, Leopold I. (65), Josef I. (33), Karel VI. (31), František Štěpán Lotrinský (4), 3krejcar (1750), Morava, bisk. Olomouc (1), Lehnice-Břeh, bisk. Vratislav, Württemberg – Olešnice, Dolní Rakousy, Korutany, Štýrsko, Tyroly, Uhry
H: ÚAMV /SÚA/ ČG-PUBL. 1836–1840, 122, 16 / Nález mincí III, s. 183–184, č. 3829
M: neznámo

Nová Paka

U: neznámo kdy
O: 30. léta 20. století při bourání dřevěného domku obuvníka Brauna (dnes zde čp. 41)
Ol: neznámý počet mincí
Oe: 3 kusy
P: Čechy, Rudolf II., Kutná Hora, J. Šatný, groš 1590
Z: Šůla, 1966, s. 30
M: Městské muzeum Nová Paka (rozřazeno)

Nová Paka

U: neznámo kdy
O: 1895 při bourání v tzv. Suchardově domě čp. 68 (dnešní budova muzea)
Ol: neznámé množství mincí
Oe: 22 kusů

P: Čechy, Rudolf II. groš (8), Ferdinand II. (14)

Z: Šůla, 1966, s. 30

M: Městske muzeum Nová Paka (rozřazeno)

Nová Paka

U: po 1868

O: 12. 4. 1977 mezi Kotíkovou a Biskupskou ulicí při bourání domu řp. 184 v půdním prostoru (dnes severovýchodní okraj autobusového nádraží, západně od řp. 182)

Ol: 79 mincí

P: Čechy, krejcary 1740–1868: Marie Terezie, Josef II., František I., Ferdinand I. (V.), František Josef I.; Uhry, Sasko, Norimberk, Falc – Birkenfeld – Zweibrücken, bisk. Fulda, Bavorsy, arcib. Salzburg

Z: Šůla, J.: Nové nálezy ze severovýchodních Čech, Num. sborník 16, 1983, s. 168–173

M: Krajské muzeum východních Čech, Hradec Králové, přír. ř. 112 / 78, inv. ř. 160 481–559

Pařezská Lhota

O: 1941 v úvozu před druhým valem hradiště Prachovské skály při archeologickém výzkumu dr. R. Turka

Ol: 1 mince

P: Albert IV. Saský, půlbatzen 1506

Z: Turek, R.: Prachovské skály na úsvitě dějin, Praha 1946, s. 52

M: Národní muzeum, Praha

Pecka

O: neznámé

Ol: 2 kusy

P: Čechy, Rudolf II., groš 1596 (1), míšeňský groš (1)

Z: Novopacko II, 1927, s. 758

M: neznámé nebo 1977 převedeno ze sbírek hradu Pecka do Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové (zde nezjištěno)

Pecka

U: neznámé kdy

O: 1935 při dobývání pařezů v lese Obecník, severně od lázní a koupaliště, asi 600 m severně od Pecky

Ol: 35 stříbrných mincí

P: Čechy, Rudolf II., groše, Ferdinand II., Ferdinand III., Albrecht z Valdštejna, Tyroly, Uhry, Brunšvik, Mansfeld – Frideborn, bisk. Minden, arcib. Salzburg, Španělsko

Z: Šůla, 1966, s. 31–34

M: Sběrka hradu Pecka 1935, řj. 4-472/77 z 1.4. 1977 odkud mince předány do Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové

Pecka

O: neznámé nálezové okolnosti, nálezcem August Sedláček

Ol: 1 mince

P: Čechy, Ferdinand III., 3krejcar 1637

Z: Kolář, O.: Dva drobné nálezy v numismatické sbír-

ce Augusta Sedláčka, Num. sborník 16, 1983, s. 149

M: pozůstalost nálezce

Podkost

U: 18. století

O: v blízkosti Semtínské lípy za neznámých okolností nalezen sáček mincí z 18. století

Z: Šůla, 1966, s. 36

M: neznámé

POZN.: možná souvislost s následujícím nálezem

Podkost

U: neznámé kdy

O: 4. 4. 1912 na zahradě proti dvoru Semtín ve skleněné skříňce

Ol: 58 stříbrných mincí

P: Čechy, Ferdinand II. (1627–1634)

Z: Šůla, 1966, s. 36

M: neznámé

Podkost

U: po 1750

O: 15. 7. 1967 při rozšiřování silnice na křižovatce Turnov – Sobotka a Dobšín – Dobšice, ve dvou nádobách pod pískovcovým převisem ve výšce 4 m nad silnicí

Ol: 4 659 mincí

P: Země habsburské monarchie: Ferdinand II., Leopold I., Josef I., Karel VI., německá města a biskupství: Branibory, Bavorsy, Sasko – Gotha – Altenburg, Württemberg – Olešnice, Brunšvik; bisk. Olomouc, arcib. Salzburg, Polsko, Litva, Gdaňsk, Slezsko, bisk. Vratislav, Štrasburk; Francie, Ludvík XIV., tolar (1)

Z: Šůla, J.: O nálezu mincí v Podkosti, Zpravodaj Šrámkovy Sobotky 11, 1974, s. 29; Šůla, J.: Nález drobných slezských mincí na katastru obce Podkost, okr. Jičín, Num. sborník 14, 1975 /76, s. 217–227

M: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, inv. ř. 8 233–12 893

Radkyně

U: neznámé kdy

O: kolem roku 1888 v lese „Odnož“, východně od Radkyně, směrem k Bělé u Pecky, nalezl J. Kuhn, rolník z Radkyně, při kopání pařezů

Ol: 2 zlaté mince se jménem Gustav Adolf

Z: Novopacko II, 1927, s. 758; Šůla, J.: Deset starších nálezů mincí ze severovýchodních Čech, Num. sborník 17, 1986, s. 303–308

M: Muzeum Nová Paka, 1996 nenalezeno

POZN.: Na OÚ Pecka je uložen dukát zakoupený z Radkyně: Sedmihradsko, Gabriel Bethlen (1608–1613), dukát 1612 (Resch 159)

Sobotka

O: nálezce a záchranný archeologický výzkum 23. 6. 1993, Úzká řp. 198

Ol: 1 stříbrnou mince

P: Sasko, Jan Jiří, tolar 1597
H: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu
Praha čj. 2212/94
M: u nálezce

Sobotka

O: 3. 5. 1917 nález J. Patříčného na zahradě domu čp. 143
Ol: 1 stříbrnou minci
P: Branibory, 1545 (blíže neurčeno)
H: Evidenční kniha zrušeného muzea Sobotka
M: muzeum Sobotka, ztraceno (odpis 18. 5. 1981)

Sobotka

O: 18. 3. 1931 při bourání čp. 125
Ol: Polsko, groš 1611 (blíže neurčeno)
H: Evidenční kniha zrušeného muzea Sobotka
M: muzeum Sobotka, ztraceno (odpis 18. 5. 1981)

Syřenov, okres Semily

U: neznámo kdy
O: před 1927 MUDr. Riedl ve zřícenině hradu Kumburk
Ol: 6 kusů
P: Čechy, Maxmilián II. 2krejcar (1) 1564, groš (1) 1575, Rudolf II. groš (1) 1576, Ferdinand II. krejcar (1) 1619, Ferdinand III. krejcar (1) 163. ?/!, Leopold I. půlkrejcar (1) 1662

Z: Novopacko II, 1927, s. 758

M: pravděpodobně v muzeu Roztoky u Prahy jako součást sbírky nálezů z hradu Kumburk (ústní informace Ing. Leoše Čermáka z Nové Paky 14.11. 1998)

Štikov

O: před 1927 K. Havlata
Ol: krejcar 1631
Z: Novopacko II, 1927, s. 758
M: neznámo

Třebnoušev

U: 40. léta 19. stol.
O: 29. 3. 1938 pod podlahou domu čp. 25 v nádobce
Ol: neznámý počet stříbrných mincí z let 1750–1844
Z: Nálezy mincí III, s. 208, č. 3980
M: soukromá sbírka

Údrnice

O: 1979 volně v zemi na zahradě domu čp. 52 J. Hron
Ol: 4 kusy
P: Korutany, Ferdinand II., krejcar, Štýrsko, Leopold I. 3krejcar 1689, Uhry, Josef I., 3krejcar, Württemberg – Olešnice, Sylvius Fridrich (1664–1697), grešle, Norimberk, Ludvík XV. (1715–1774), grešle
Z: Šimek, E.: Nález drobných mincí a žetonu v Údrnicích, Num. Sborník 16, 1983, s. 150
M: Národní muzeum, Praha?

5. Nálezy blíže neurčené

Drahoraz

O: v obci před rokem 1922 J. Ťukal
Ol: neurčený počet mincí ze 17. století
Z: Šťastný, V.: Nalezené poklady na Jičínsku, Krakonoš 40, 1922, č. 17 z 22. 6. 1922
M: neznámo

Holovousy

O: hradiště v poloze Obora, nálezové okolnosti neznámé
Ol: mince bez bližšího určení
Z: Pokorný, F.: Postup kolonizace v okolí Hořicka, in: Národopisný sborník okresu Hořického, Hořice v Podkrkonoší 1895, s. 214–217
M: neznámo

Chomutice

O: roku 1889 bez bližších nálezových okolností
Ol: mince bez bližšího určení
Z: Nálezy mincí III, s. 243, č. 4201
M: neznámo

Sylvárův Újezd

O: 1918–1927 „Na kopečku“ (dnes zahrada čp. 13) při rozvážení tvrzíště, v „měděné“ nádobě
Ol: stříbrné mince bez popisu

Z: Zweifelhofer, E.: 40 let archaeologického a musejního spolku v Hořicích v Podkrkonoší, Hořice 1927
M: neznámo

Vršce

O: za neznámých okolností
Ol: stříbrný peníz a 5 dalších mincí
Z: Černý, J. V.: O starožitnostech Libáňska, Památky archaeologické 10, 1880, s. 822–823
M: neznámo

Zámezí

O: 1900 v Dolním Zámezí na dvoře jednoho z domů
Ol: asi 3 kg drobných mincí
Z: Šťastný, V.: Nalezené poklady na Jičínsku, Krakonoš 40, č. 17 z 22. 6. 1922
M: Po nezájmu dr. A. Friče z muzea v Lázních Běláhradě a Národního muzea v Praze o nalezené mince, skoupeno německým obchodníkem s ovocem za 100 korun.

Železnice

O: roku 1837 J. Lacina a J. Řebka
Ol: mince bez bližšího popisu
Z: Nálezy mincí III, s. 265, č. 4396
M.: neznámo

Použité zkratky

H	= hlášení
M	= místo uložení
MVČ	= Muzeum východních Čech
Neurč.	= neurčeno
Oe	= obsahuje
Ol	= obsahoval
OmaG	= Okresní muzeum a galerie v Jičíně
P	= přesný popis
POZN.	= poznámka
U	= ukryt
Z	= zaznamenal

•••••

Literatura

Nálezy mincí II = *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II.*, (red. Em. NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ), Praha 1956

Nálezy mincí III = *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III.*, (red. Em. NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ), Praha 1957

Novopacko II = *Novopacko*, vlastivědná monografie okresu, Nová Paka 1924–1929

Šůla, 1966 = ŠŮLA, Jaroslav: *Příspěvky k soupisu nálezů mincí v severovýchodních Čechách*, Hradec Králové 1966

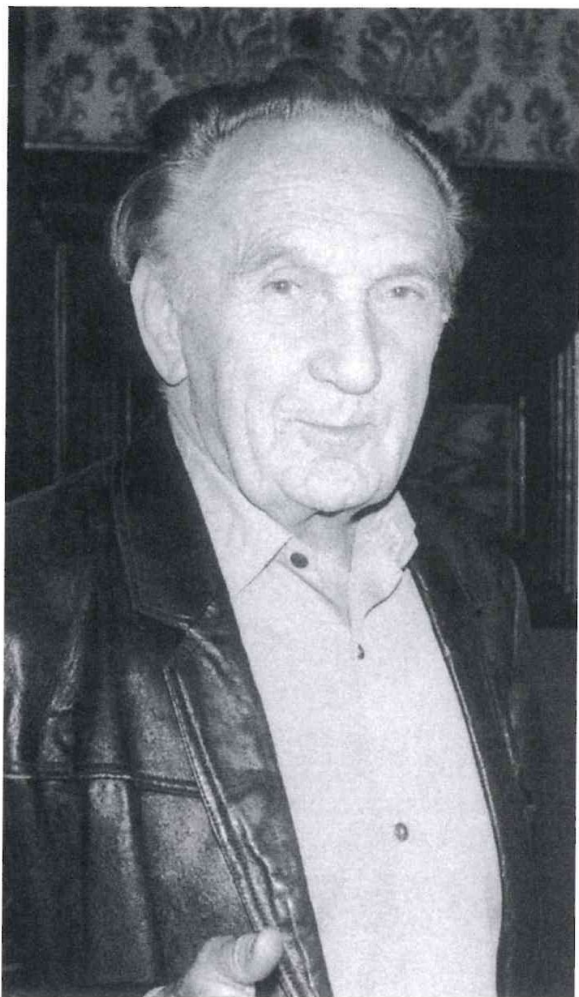
•••••

Verzeichnis der Münzenfunde in der Jičín-Region

Das publizierte Verzeichnis knüpft an zwei vorkommende Teile an, die in Numismatické listy 55, 2000, S. 158-162 und Numismatické listy 56, 2001, S. 83-86 veröffentlicht wurden. Es sind hier in den Museen der Städte Jičín, Hradec Králové und im Nationalmuseum Prag sowie in Privatsammlungen untergebrachte Funde beinhaltet. Das Verzeichnis führt bisher unpublizierte und weiter heute verschollene Funde an. Die Jičín-Region ist bei älteren Funden durch den Umfang der sog. kleinen Bezirke (Nová Paka, Lomnice nad Popelkou) gegeben, die in die Gebiete der heutigen Bezirke Semily und Trutnov eingriffen. Wenn nicht anders angegeben ist, stammen die Funde aus dem Verwaltungsgebiet des Bezirks Jičín. Bei einigen Depots wurden die Fundumstände oder Fundort ausgesucht und präzisiert.

Übersetzt von J. Boublíková

■ osobní zprávy

Ing. Jaromír Lukas, dlouholetý předseda České numismatické společnosti (1975–1993) se dožil 28. dubna 2005 významného životního jubilea – osmdesáti let. Zasloužil se o organizační stmelení českých sběratelů, zvýšení jejich odborných znalostí, edici řady odborných numismatických publikací a řady medailí numismatických osobností. Byl iniciátorem úzké spolupráce se státními kulturními institucemi, především s Národním muzeem v Praze

a jeho numismatickým oddělením. Stál u zrodu prvního svazku edice Chaurovy sbírky a nemalé zásluhy má v oblasti periodického tisku. V redakční radě Numismatických listů působí jako člen od roku 1987.*

Proto numismatické oddělení Národního muzea poděkovalo ing. J. Lukasovi za dlouhá léta spolupráce na zasedání redakční rady Numismatických listů 3. května 2005. Ústy PhDr. Jarmily Háskové, CSc. zdůraznilo nejen obětavou organizační práci jubilanta pro rozvoj české numismatiky, ale také jeho mimořádné lidské postoje.

Redakce Num. listů

•••••

Dipl. Ing. Jaromír Lukas, der langjährige Vorsitzende der Tschechischen Numismatischen Gesellschaft (1975–1993) feierte am 28. April 2005 das bedeutende Lebensjubiläum – 80 Jahre. Er hat ein grosses Verdienst um das Zusammenschliessen der tschechischen Sammler, um die bessere Qualität ihrer Fachkenntnisse, um die Herausgabe einer Reihe von numismatischen Fachpublikationen und auch einer Reihe von Medaillen auf numismatische Persönlichkeiten. Er wurde zum Initiator einer engen Zusammenarbeit mit staatlichen Kulturinstitutionen, vor allem mit dem Nationalmuseum in Prag und seiner Numismatischen Abteilung. Er nahm an die Herausgabe des ersten Bandes der Edition von Chaura-Sammlung teil und grosse Verdienste hat er auch auf dem Gebiet der Fachzeitschriften. Im Redaktionsrat der Numismatické listy ist er als sein Mitglied seit 1987 tätig.*

Auf der Sitzung des Redaktionsrates dieser Zeitschrift, am 3. Mai 2005 sprach die Numismatische Abteilung Des Nationalmuseums dem Jubilar den Dank aus für die langen Jahre der Zusammenarbeit. Dr. Phil. Jarmila Hásková betonte nicht nur die opferwillige Organisationsarbeit von Jaromír Lukas für die Entwicklung der tschechischen Numismatik, sondern auch seine ausserordentliche menschliche Haltung.

Übersetzt von J. Boublíková

•••••

* Životní údaje jubilanta podrobněji viz HÁSKOVÁ, Jarmila: *Životní jubileum ing. Jaromíra Lukase, předsedy České numismatické společnosti*, Num. listy 40, 1985, s.177; Táž: *K životnímu jubileu ing. Jaromíra Lukase*, Num. listy 50, 1995, s. 174–175.

■ nové medaile

Druhá novoroční medaile numismatické stolní společ- nosti v Praze / V. Oppl

Numismatická stolní společnost v Praze vydala roku 2004 svou druhou novoroční medaili. Z výběru významných jubileí bylo po určité diskusi vybráno výročí úmrtí Jakuba Krčína z Jelčan a Sedlčan, od něhož uplynulo v roce 2004 přesně 400 let.

Tento vynikající ekonom a stavitel rybníků, působící ve druhé polovině 16. století, prožil většinu svého života na rožmberském dvoře. Jakub Krčín se narodil v Kolíně v rodině nezámožného vладыky asi v roce 1535. Zřejmě nedostatek peněz mu znemožnil dokončit studia na pražské univerzitě. Nejprve pracoval jako správce na velišském panství Trčků, pak jako úředník borovanského kláštera. V roce 1561 vstoupil do služeb Viléma z Rožmberka a po osmi letech se stal regentem všech jeho panství. Jakub Krčín byl neobyčejně schopným a důvtipným úředníkem. Vystihl základní směry vývoje feudálního velkostatku této doby a orientoval se na zakládání nových dvorů, pivovarů, ovčínů a zejména rybníků. Nechal rozšiřovat stávající a zakládal nové, z nich největší byly Nevděk (dnes Svět) a Rožmberk. Všechny rybníky napájela soustava stok a přebytečnou vodu odváděla tzv. Nová řeka z Lužnice do Nežárky. Jakub Krčín tak dokončil jihočeskou rybníční soustavu. Jeho rybníky byly gigantické, ale svou větší hloubkou nebyly zdaleka tak výnosné jako rybníky založené jeho předchůdcem Štěpánkem Netolickým.

Podle dochovaných pramenů byl Jakub Krčín neúnavný a tvrdý k sobě i poddaným, což vedlo k jeho neoblíbenosti mezi lidem. Nadřízení si však jeho schopností vážili pro jeho spolehlivé služby i ziskové hospodaření, při němž ovšem nezapomínal ani na sebe.

V roce 1590 Krčín odešel z rožmberských služeb a věnoval se vlastním statkům. V Křepenicích si vybudoval renesanční tvrz,

ve které měl i vlastní alchymistickou dílnu. V této době se věnoval také poezii a ve verších dokonce sepsal svůj vlastní životopis. Roku 1604 zemřel na svých statcích.

Druhá novoročenka pražské numismatické stolní společnosti byla ražena ve stejných parametrech jako předchozí, se kterou má shodnou lícni stranu, nesoucí jména členů vydávající společnosti. Autorem jejího rubu je opět Vladimír Oppl a razila ji také firma Triga.

Popis: Líc: Písmena PF, od nich se v pravo-
točivém víru rozchází 12 paprsků, ve
kterých jsou jména členů (Michal Bu-
rian, Jiří Fridrichovský, Vladimír Hani-
bal, Luboš Král, Jiří Chlapík, Michal
Mašek, Zdeněk Petrář, Martin Rozhoň,
Jan Svoboda, Pavel Vojtíšek, Karel Zabi-
lanský, Vladimír Zavázal). Opis: IN
NUMMIS VERITAS

Rub: Na koso postavený erb Jakuba Krčina z Jelčan, převzatý z renesančního kachle. Opis: JAKUB KRČÍN Z JELČAN A SEDLČAN 1604–2004. Pod levým úhlem kachle sign. OPPL.

Druhá novoroční medaile pražské numismatické stolní společnosti byla ražena pouze pro její členy jako darovací přátelům a je neprodejná.

Medaile k 650. výročí korunovace Karla IV. na císaře římského

Av.: Částečný profil českého krále Karla IV. zleva, hledícího na korunu, kterou byl roku 1355 korunován v Římě. Nad korunou nestojně velkým písmem třířádkový opis: 650 LET OD KORUNOVACE / CÍSAŘEM ŘÍMSKÝM / 5. 4. 2005.

Medaili lze získat za 90,- Kč + poštovné
na adrese: ing. Milan Baše, Lumírova 445/5,
128 00 Praha 2.

A silver commemorative coin from the Republic of Serbia. The coin is circular and features a profile of a crowned ruler on the right side, facing left. The ruler has a long beard and is wearing a crown. On the left side, there is a depiction of a church with a cross on top. The text "650 LET OD KOROUNICE CESAREN RIMSKYM" is inscribed along the top edge, and "5.4.2005" is inscribed below it. The coin is set against a dark background.

Eduard Fiala a Božena
Němcová

55

jako batolete: (citováno podle B. NĚMCOVÁ, *Korespondence*, vyd. Fr. Borový, Praha 1930) „*Eda Fialovic a Ludmila Hanušovic rostou a jsou roztomilí*“ (dopis z 24. 7. 1856, s. 439), „... *ten Eda je rozkošný kluk a běhá jako čamrda*“ (10. 9. 1856, s. 455), „*Eda Fialů běhá a je velmi hezký kluk*“ (13. 11. 1856, s. 476), „... *a Eda Fialů už bubnuje, rozpraví všecko a běhá po zahradě. To je roztomilý klučina*“ (22. 12. 1856, s. 516), „... *a Eda je jako úborek a prohání se po zahradě*“ (27. 4. 1858, d. 775), „*Eda už je hodný kluk*“ (31. 7. 1858, s. 801), „*Edík je kluk hezký*“ (2. 11. 1858, s. 815). Dopisy Boženy Němcové dokládají dobré zdraví Eduarda Fialy v nejútlejším věku. Zprávy o jeho četných nemocech, uváděné ve výše zmíněném sborníku (s. 14) se tedy týkají asi až Fialova pozdějšího věku.

J. Paukert

Knihovna Zdeňky a Lubomíra Nemeškalových

Na začátku roku 2005 věnovala PhDr. Zdeňka Nemeškalová, CSc. numismatickému oddělení Národního muzea v Praze knihovnu svého manžela, PhDr. Lubomíra Nemeškala, DrSc. (1927–2002). Čestný člen České numismatické společnosti a dopisující člen společnosti rakouské stál v letech 1962 až 1975 v čele numismatického oddělení Národního muzea.

V muzeu pracoval od roku 1952 jako kurátor grošového a tolarového období, které také zpracoval v řadě studií a monografií. Tento zájem oobráží i skladba darované knihovny, kde jsou nejenom monografie, ale i stovky separátů z evropských odborných časopisů, většinou zaslané jejich autory.

Dr. Zdeňka Nemeškalová svým darem výrazně obohatila příruční knihovnu, která slouží všem zájemcům o studium numismatiky.

T. Kleisner

Návštěvní den v numismatickém oddělení Národního muzea

Návštěvní den numismatického oddělení je pondělí 10–12 a 13–16 hodin. V jiné dny **neohlášené** návštěvy nepřijímáme.

Správa numismatického oddělení

Akce k 650. výročí římské korunovace Karla IV.

Ve dnech 5.–26. dubna 2005 byla otevřena v Muzeu Policie ČR v Praze výstava *Karel IV., císař římský, král český (1316–1378)*, věnovaná 650. výročí římské korunovace Karla IV. Zájemci na ní mohli zhlédnout medaile, mince a grafiky ze sbírky ing. Milana Baše, který se dlouhá léta problematice Karla IV. v drobné plastice věnuje. Doprovodnou akcí výstavy bylo vydání druhého dílu publikace *Karel IV. na medailích a mincích* téhož autora.

M. Baše v ní zpřístupnil na 80 kusů Karlových medailí, které se mu podařilo získat po vydání prvního svazku soupisového díla v roce 1998.

Redakce Num. listů

■ výstavy

Výstava Jana Háška

V podzimním termínu (21. října–19. listopadu 2004) se uskutečnila v Městské galerii MY v Jablonci nad Nisou výstava skláře, sochaře, medailéra, šperkaře a pedagoga Jana Háška (nar. 1969), který je celoživotně osobně i pracovní spjatý s jabloneckým regionem. Rodinná tradice několika generací s vůdčí osobností děda Aloise Háška přivedla vnuka Jana ke

• Úvodní slovo PhDr. A. Křížové, PhD.
na vernisáži výstavy medailéra
Jana Háška / Šperky, medaile, insigne,
drobná plastika, Jablonec nad Nisou,
2004 / Foto Z. Hájková

studiu na Střední uměleckoprůmyslové škole v Železném Brodě, kde se vyškolil v oboru rytí skla (1983–1987). Dalším šťastným osudovým okamžikem byl příchod na Vysokou školu uměleckoprůmyslovou do Prahy (1989–1995), kde se jeho pedagogem stal profesor Jiří Harcuba, jenž umožnil rozvíjení staré sklářské techniky v nejnáročnějších zadáních – zachycení lidských tváří historických osobností i současných. A po vzoru učitele si i žák osvojoval převedení portrétu ve skle do mince či medaile. S portrétem Jana Ámose Komenského uspěl v mincovní soutěži České národní banky a pak jej – stále ještě v době studií – představil na světové medailéřské výstavě FIDEM v Britském muzeu v Londýně v roce 1992 ve formě medaile a intaglio.

Sklo bylo tedy pro Jana Háška výchozí surovinou a zůstalo jedním z materiálů, s nímž stále pracuje: ve své autorské tvorbě v podobě intaglií, při pedagogických aktivitách v podobě skleněných figurek. Přesto v dalším období převládla medailéřská činnost a s ní kov – cín, tombak, bronz a další obdobné materiály. Kromě poměrně realisticky ztvárněných

témat, jako je např. pamětní medaile Václava II. s portrétem českého krále na aversu a sedícího raziče grošů na reversu vytvořená k 80. výročí České numismatické společnosti, přitahují autora náměty obecné, všelidské působnosti. Proto se také zúčastnil soutěže švédské Královské akademie věd uvedené pojmy *Obyvatelstvo, přírodní zdroje, rozvoj*, které pojal v abstrahované formě jako protiklad i soulad mužského a ženského principu, s lidským mozkem a embryem. Není divu, že tento filozofický způsob uchopení tématu a jeho dokonalé zpracování vedlo k vítězství v mezinárodní soutěži. K ryze medailéřským aktivitám se vážou také sochařské objekty, abstraktní komorní plastiky i významná realizace pamětní desky s portrétem spisovatele a myslitele Václava Černého na školní budově v jeho rodišti v České Čermné na Náchodsku.

Velkou výzvou se pro Jana Háška staly dvě příležitosti k realizaci vysokoškolských insignií. Řešení sady pěti řetězů, žezla, talárů a medaile pro nově založenou Podnikatelskou fakultu Vysokého učení technického v Brně vycházelo z technicistního pojetí a vysokého stupně abstrakce vystihujícího pojem podnikání. Na variabilní, do výšece kruhu se skládající řetěz je zavěšena kovová čočka se zaskleným průzorem, v němž se otáčí ve vteřinových intervalech zlatý čtverec. A opět si uvědomujeme již zmíněnou dualitu: tento novodobý technický objekt evokuje středověký relikviář, ve kterém však není předmětem adorace ostatek svatých, ale novodobé modly – zlato symbolizující peníze a pohyb připomínající čas. Řetězy doplňuje žezlo, kde je tato symbolika rozvinuta v plné plasticitě, tedy otevírací hlavice žezla – nerezová koule – a uvnitř zlacená krychle. Na obě řešení navazuje kruhová bronzová medaile s výsuvnou krychlí z pozlacené mosazi. Tzv. "kvadratura kruhu" připomínají nejen sama geometrická tělesa, ale také text Prosperita a lidskost. To jsou fundamentální témata dnešního světa, která se snažíme řešit, někdy více, ale spíš méně úspěšně. Druhým zadáním, vzešlým opět ze soutěže, je žezlo rektora pro nově

• Variabilní náramek C 6 / J. Hásek, 2004 / nerez ocel, 100 × 8 mm / Foto autor

ustavenou Univerzitu v Hradci Králové. Vzhledem k jejímu humanitnímu zaměření a snaze o vytvoření nových symbolů a založení tradic je žezlo pojato klasičtěji, a přesto nadčasově – jako zeměkoule na rozvíjejícím se lipovém květu s českými znaky – nakročným lvem a českými granáty.

Dalším osudovým momentem byl zajisté pedagogický a osobní vliv profesora Vratislava Karla Nováka, který obrátil pozornost Jana Hásky také ke šperku. Kromě studia podpořila jeho zájem o tento obor pozvání na sympozia družstva Granát v Turnově a firmy Hejral ve Smržovce. Šperky s variabilním řešením, s kuličkovými ložisky a pružinkami svědčí o autorově tíhnutí k technickým řešením. Avšak zároveň dovede nečekaně překvapit – v projektu Erotický šperk se představil vtípnou dvojicí náramků Erectus a Venus s podvazky v pánském a dámském provedení.

Tvorbu Jana Hásky charakterizuje několik rysů, mezi nimiž vyniká umělecká poctivost a preciznost v tom nejlepší smyslu, dalším podstatným znakem je pak vícepólovost a pluralita. Jeví se jako dualita v materiálu – **sklo versus kov**, pak dualita v uměleckých oborech – **glyptika versus medaile, medaile versus šperk** a posléze je zřetelná dualita ve vyjadřovacím stylu **abstrakce ver-**

sus realismus a stabilita versus kinetika.

Tyto dvojice se však nedostávají do příkře protikladných vztahů, jen vytvářejí lehké napětí, vibraci, jež je nezbytná k vyvolání zájmu a udržení pozornosti. Jan Hásek je typem přemýšlivého, uvážlivého umělce, kterému je vzdálená nahodilost nebo povrchnost. Počet děl, bohaté zastoupení na výstavách a sympoziiích svědčí o houževnatosti a pilnosti, a přece se neváhá vzdát účasti na významné akci, když má pocit nehotové nebo nedozrálé práce. Rozsáhlým pracovním záběrem rozšiřuje a třídí své vědomosti, schopnosti i rozhled. Působí intenzivně jako tvůrce, věnuje se pedagogické i organizační činnosti, své umělecké postoje a výtvarný vkus prokazuje jako člen Komise pro posuzování pamětních mincí při České národní bance.

Velkoryse a noblesně naistalovaná výstava v nevelkém prostoru Městské galerie MY představila všechny póly mnohostranné činnosti Jana Hásky a jeho stěžejní díla. Shodou termínů se právě v této době konala přehlídka Medailérský salón v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, kde bylo možno spatřit jeho realizaci žezla rektora Univerzity Hradec Králové, ale především posoudit místo tvorby Jana Hásky v širších souvislostech českého medailérství.

A. Křížová

Karel Zeman – výstava v Jindřišské věži

Obdivovatelé klasicky čistého medailérského umění akad. malíře Karla Zemana mohli zhlédnout jeho dílo na výstavě konané ve dnech 11. 1.–14. 3. 2005 ve výstavním prostoru Jindřišské věže. Rozsahem nevelká, avšak působivá přehlídka Zemanovy tvorby zejména z posledních let byla určena nejen milovníkům drobného reliéfu na kruhovém kotouči, ale také jemné grafické techniky mědirytu. Navíc tu byl představen obor, kterým se Karel Zeman zabývá teprve krátkou dobu – návrhy poštovních známek.

Výstavu zahájil RNDr. Karel Žižkovský, který srozumitelnou a zábavnou formou seznámil přítomné s osobností umělce a s jeho dílem a zdůraznil při tom nikoliv jen teoretický zájem a znalosti Mistra, týkající se napoleonské éry, nýbrž i jeho osobní zaujetí pro tuto dobu účasti v rekonstruovaných bitvách, které Napoleon svedl. Z obojího se pak odvíjí velká část Zemanovy medailérské a grafické tvorby a nyní i již zmíněných návrhů známek. Milan Friedl, jenž si vzal konání výstavy pod svá „křídla“, přednesl ukázky ze Seifertových Veršů o Praze. Karel Zeman tuto knihu ilustroval svými nezaměnitelnými půvabnými a příznačnou atmosférou nabitými mědiryty.

• Jan Eskymo Welzl, 2002 / stříbro – proof, 50 mm

• Severní dráha císaře Ferdinanda, 2002 / stříbro – proof, 50 mm

Ze Zemanových medailérských prací z posledních let byla vystavena např. medaile s kostelem sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře u Žďáru nad Sázavou, která ukazuje na přední straně složité členěnou architekturu exteriéru a na reversu sofistikovaně řešený pohled do krásné a důmyslně provedené chrámové kupole. Herkules zápasící s hydrou lernskou symbolizuje boj s drogovou závislostí na medaili Národní protidrogové centrály. Čtenářům Num. listů je známa medaile k 80. výročí Českého rozhlasu (viz Num. listy 59, 2004, s. 26–27). Na další ražbě, tentokrát v technice proof, se představuje Severní dráha císaře Ferdinanda. Vzpomínka na známého světoběžníka a polárníka Jana Eskymo Welzla dokládá smysl autora pro vtip a hravost. K padesátému výročí druhé lékařské fakulty Karlovy univerzity v roce 2003 vznikla medaile s pelikánem krmícím svá mláďata jako starým znakem lékařské fakulty na aversu a podpěrnou hlavicí sloupu nesoucího známý gotický arkýř Karolina. A konečně jako jednu ze zcela posledních medailérských prací je třeba zmínit medaile proof s pohledy na kroměřížské náměstí na jedné straně a dvěma verzemi strany zadní: Květnou zahradou a Podzámeckou. U aversu se jedná o složité uměleckořemeslné a technické zpracování, protože bylo třeba

celý prostor zaplněný architekturou zámku a domů na náměstí zachytit v ubývajícím reliéfu, se zdůrazněnou perspektivou. Reliéf přitom nesmí přesahovat horní rovinu mističky, tvořící základní pole medaile.

Vedle shora zmiňovaných rytin by měly být připomenuty i vystavené tužkové návrhy na českou a francouzskou známku, na obálku prvního dne a sádrové modely na medaili a minci, které nesou podobiznu Napoleona Bonaparta. (Francouzskou známku vydala Francouzská pošta.) Tyto návrhy a modely jsou dokladem popularity Karla Zemana i za hranicemi naší republiky, protože vznikají na základě kooperace s francouzskou stranou, která našemu umělci svěříla vytvoření prací připomínajících Francouzi oslavovanou osobnost.

Díky tomu, že výstava v Jindřišské věži trvala celé dva měsíce, mělo možnost ji uvidět mnoho zájemců o drobné výtvarné skvosty nejen z řad numismatiků. Přesvědčili se o důkladně promyšlené tvorbě jak z hlediska řemeslného, tak intelektuálního, která má výrazné i nenápadné symbolické vazby. A výstava opět potvrdila, že práce Karla Zemana, ať už jde o medaile, grafické ex libris, ilustrace, jednolisty či návrhy známek, patří mezi nejlepší v těchto uměleckých oborech.

J. Boublíková-Jahnová

• Zelená Hora, 2002 / tombak, 70 mm

■ kronika

Vzpomínkový večer na prof. PhDr. Jiřího Sejbala, DrSc.

V rámci přednáškového cyklu pořádaného brněnskými numismatickými subjekty (numismatickým oddělením Moravského zemského muzea, pobočkou České numismatické společnosti a Moravskou numismatickou sekcí) se 3. února 2005 uskutečnil za účasti rodiny vzpomínkový večer na nedávno zesnulého prof. Jiřího Sejbala, který se významně podílel na práci zmíněných institucí a který sám byl před více než 50 lety iniciátorem tohoto cyklu. Přednáškový cyklus je v současnosti nejstarším podobným cyklem spojeným s brněnským muzeem.

Po formálním zahájení předsedou brněnské pobočky, ing. P. Haimanem přednesla Mgr. D. Grossmannová, žačka a spolupracovnice prof. Sejbala, krátký životopisný přehled jeho odborného růstu a jeho odborných aktivit.

Hlavním referátem večera byla přednáška současného vedoucího numismatického oddělení Moravského zemského muzea a dlouholetého spolupracovníka prof. Sejbala, PhDr. J. Šmerdy na téma *K historii sbírek numismatického oddělení Moravského zemského muzea*.

Přestože brněnské, tehdy Františkovo muzeum bylo založeno až v roce 1818, muzejní fondy včetně numismatických byly shromažďovány již dříve, dle dochovaných záznamů minimálně od roku 1812. V roce 1824 sestavil první seznam numismatické sbírky Eduard Steiner von Pfungen, syn tehdejšího kancléře Zemědělské společnosti. Po celé 19. století bylo získávání numismatického materiálu náhodné – v podobě darů. Kustod Mořic Trapp se v letech 1864–1895 zajímal i o nálezy mincí, několik jich popsal a několik i získal pro muzejní sbírku. Roku 1900 přešlo muzeum do zemské správy jako Zemské muzeum, což se projeвило příznivě i přisunem finanč-

ních prostředků pro nákup numismatického materiálu. Za kustoda Alfréda Palliardiho (1896–1924) došlo k utřídění sbírky do šesti skříní a k jejímu katalogizování. V roce 1924 měla sbírka na 20 000 inv. čísel a na 35 000 kusů mincí. V letech 1924–1939, kdy numismatické oddělení spravoval tehdejší ředitel muzea dr. Jaroslav Helfert došlo ke stagnaci. Významným mezníkem je rok 1939, kdy numismatické oddělení poprvé dostalo samostatného kustoda v osobě dr. Karla Černohorského, který se do povědomí numismatické veřejnosti zapsal zejména dvěma vynikajícími pracemi, založenými na studiu archivů: *O zapomenutých nálezech římských mincí na jižní Moravě* a o slezském numismatikovi z počátku 19. století Johannu Beidtelovi. Ve válečných letech 1942–1945 bylo oddělení neobsazeno, krátké působení PhDr. Františka Křížka v letech 1945–1948 bylo zaměřeno na odstraňování stop války – svoz sbírek z válečných úložišť, jejich revize a inventarizace konfiskátů. Po politicky motivovaném odchodu dr. Křížka v polovině roku 1948 zůstalo numismatické oddělení opět neobsazené, snaha tehdejšího předsedy brněnské pobočky Jana Halačky o získání místa kustoda neměla úspěch. V období bezvlády 1948–1952 byla sbírka několikrát neobdobně přestěhována (skříně i s materiálem), takže prvním úkolem dr. Sejbala po jeho nástupu v roce 1953 bylo dostat mince na místa, kam patřily. Trvalo mu to asi dva roky, než uvedl sbírku do stavu z roku 1924. V roce 1955 uspořádal dr. Sejbal první výstavu, *Brněnská mincovna ve světle nálezů mincí*. Numismatické oddělení mělo tehdy k dispozici dvě místnosti a dr. Sejbal byl jeho jediným pracovníkem. Až v roce 1957 přibyl další spolupracovník, pan Hladík. Mezníkem ve vývoji byl rok 1962, přestěhování do kapucínského kláštera přineslo oddělení dostatek místností i příznivé podmínky pro zabezpečení. Pak mohl dr. Sejbal započít s budováním systematické muzejní sbírky. Do té doby totiž existovalo několik sbírkových celků, vedle hlavní muzejní sbírky zpracované 1924 Palliardim to byly nezpracované

větší akvizice, jako sbírka medailí A. Skutežského, rozsáhlá sbírka brněnského vysokoškolského profesora betonového stavitelství ing. Josefa Riegra, čítající 17 000 kusů, z toho 7 000 orientálních, poválečné konfiskáty ze zámků v Lysicích a v Domašově, k tomu 1964 přibyla převzatá kolekce mincí z Muzea města Brna, později sbírka ze zrušeného svitavského muzea a později v 70. letech sbírky z muzeí v Blansku, Boskovicích, Valticích, Břeclavi, Uherském Hradišti, Hodoníně a dalších.

Budování systematické muzejní sbírky se dr. Sejbal věnoval zejména v letech 1962 až 1967. Počátek byl prozaický: bylo nutno se postarat o pancéřové skříně a zajistit i jejich vnitřní vybavení zásuvkami z vyhovujících materiálů. Při organizaci sbírek upřednostnil prof. Sejbal princip peněžně-ekonomický před teritoriálním řazením, moravské mince zůstaly samozřejmě zpracovány zvlášť. Nálezové soubory přitom zůstávaly v celku a byly uloženy samostatně, aby byly stále k dispozici pro badatelské účely. Tento princip byl inspirativní i pro zahraniční muzea, např. dr. Arnold z Drážďan se v tomto smyslu považoval za Sejbalova žáka. Současně s budováním sbírky kráčela i evidence, umožňující nejen rychlé vyhledání příslušné mince, ale i identifikaci jejího původu. Součástí budování sbírky bylo i vyřazení poškozených mincí a strategie akvizic, při níž se zbytečně nezískávaly duplikáty. Významným počinem prof. Sejbala bylo prosazení se do komise pro cenné kovy vedle zástupců Čech a Slovenska, což dávalo možnost získání hodnotných mincí, ovšem za cenu pravidelné účasti při výběru v Praze. V současné době má systematická sbírka rozsah asi 100 000 ks a soubor nálezového materiálu rovněž asi 100 000 ks.

K zásluhám prof. Sejbala nutno připočít i výstavní činnost: vedle již zmíněné výstavy *Brněnská mincovna* (1955) též výstavku *Moravské mince* (1960) a především stálou muzejní expozici *Dějiny peněz na Moravě* (1961, později upravována a stěhována).

Prof. Sejbal se zasloužil i o personální rozšíření oddělení z původního jednoho pracovníka v roce 1953 na současných pět tabulkových odborných pracovníků.

Hodnocení působení prof. Sejbala ve vedení numismatického oddělení Moravského zemského muzea v období 1953–1989, kdy z něj vytvořil moderní odborné pracoviště evropské úrovně, by nebylo úplné, neuvedeme-li zároveň, že v letech 1977–1990 byl i ředitelem muzea, že od roku 1964 až do své smrti přednášel na Masarykově univerzitě v Brně a v letech 1992–1994 i jako externí profesor na vídeňské univerzitě. V letech 1977–1979 byl předsedou České numismatické společnosti, měl řadu dalších odborných funkcí a organizoval četné odborné akce, k čemuž využíval i úzké dobré styky muzea s brněnskou pobočkou ČNS, a konečně se aktivně podílel jak na tuzemských, tak zejména na zahraničních odborných akcích.

Vzpomínkový večer byl zakončen promítáním diapozitivů, zachycujících prof. Sejbala při četných oficiálních i rodinných příležitostech.

J. Paukert

FIDEM 2004

Loňský – již XXIX. kongres s výstavou se konal v Portugalsku, v zemi, která se už několik let výrazně zviditelňovala v medailérském světě. Kromě prezentace skupiny mladých autorů, kteří na sebe v posledních ročnících upozornili netradičně pojatými medailemi a objekty v designérském duchu, získalo větší váhu také osobou prezidenta Carlose Baptisty da Silva. Po minulém nevydařeném kongresu v Paříži měli Portugalci evidentní snahu o napravení reputace, neboť francouzský neúspěch nepadal jen na hlavu organizátorů v Mincovně, ale také na vrub vedení FIDEM.

Místem konání se stal Seixal, rybářská vesnice na mapě téměř neviditelná, vzdálená

asi 10 km od centra Lisabonu. Důvodem pro tento výběr byla skutečnost, že v tomto místě se buduje mezinárodní centrum současné medaile v areálu domu, který patřil rodině Vasco da Gamy, a konají se zde bienále současné medaile. V malé vesnici na břehu řeky Tejo (spojení do Lisabonu zprostředkovává lodní trajekt) je vybudováno moderní kulturní centrum s reprezentativním sálem, kde probíhaly všechny oficiality a část kongresových přednášek. Jejich druhým místem bylo sídlo filharmonie, výstava se však konala v další budově – v objektu bývalé továrny na zpracování korku, která je částečně renovována.

Českou republiku reprezentovali M. Blašková, O. Dušek, L. Fládr, L. Havelka, V. Housa, M. Knobloch, M. Kovářík, L. Kozák, R. Krédl, J. Lukáš, M. Nová, V. Oppl, Z. J. Preclík, Z. Přikryl, M. Rutkovský, J. Smrž, J. Šafařík, M. Šeborová, B. Teplý, O. Tlustoš, L. Vašina, M. Vitanovský, K. Zeman. Bohužel několik medailů a tím i autorů bylo vyřazeno kvůli překročení limitu velikosti (160 mm), ačkoli se většina delegátů dozvěděla o tomto omezení až po odeslání kolekce do Portugalska. Velkým překvapením se pro nás stal zahajovací ceremoniál, když kromě Grand Prix (získala ji Elisabeth Varga – Maďarka žijící v Holandsku) byla mezi dalšími třemi udělena cena (v podobě finanční odměny) za kreativitu v ražené medaili Otakaru Duškovi za medaili k 60. výročí bitvy u Stalingradu. Tato medaile ozvláštněná průstřelem a adjustací v plechové schránce přitahovala na výstavě velkou pozornost, účastníci kongresu se velmi zajímali o autora a jeho ostatní práce. Paradoxem je, že v katalogu je reprodukován druhý exponát od Otakara Duška, a to medaile s hostií na paměť P. Majkova. Tento nečekaný úspěch by měl přinést zvýšení zájmu o zatím velmi netradiční, ale pozoruhodné dílo teprve třicetiletého Otakara Duška, který vnesl do medailérské tvorby postupy konceptuálního umění, a jistě také zviditelnění České republiky v medailérském světě.

Výstava, která trvala měsíc (do 27. listopadu), byla střízlivě, ale pečlivě nainstalována ve dvou sálech v pultových vitrínách. Kromě klasických litých i ražených medailů tvořila další skupinu exponátů díla v duchu ready-made (např. pomačkané plechovky), ale zřetelnější byl jiný směr, a to designérsky řešené objekty z kovu, skla a plastu. Tento vývoj je spojen především s nástupem mladé generace autorů, z nichž někteří sice nemají sochařské školení, ale mají zájem přispívat k podobě současné medaile. Celkově působila světová výstava vytříbeným a uceleným dojmem, katalog s téměř pěti sty stranami působí reprezentativně, ale všechny reprodukcce nejsou dokonalé. Jinou otázkou je návštěvnost výstavy, která nebyla trvale otevřena ani během kongresu. Na rozdíl od Londýna, Budapešti nebo Paříže, kde byla výstava umístěna v prestižních institucích v centru měst, do Seixalu těžko zavítal v tomto podzimním termínu někdo jiný než zarputilý milovník medaile.

Součástí kongresu, který se nevyhnul změnám v programu a některým zmatkům, byla také návštěva Vysoké školy výtvarných umění, kde medailérský ateliér připravil studentskou výstavu. S dějinami a současností portugalského medailérství jsme měli možnost se seznámit na výstavách v mincovně a kulturním středisku v centru města. Zpestřením bylo setkání na finském velvyslanectví, které připravilo drobnou výstavu finských medailérů s filmem. Touto akcí se prezentoval nový generální sekretář FIDEM Ilkka Voionmaa z Helsinek. Také delegace ze Spojených států amerických se připomněla společenským večerem v Seixalu, neboť FIDEM 2006 se koná opět v Colorado Springs.

A. Křížová

Obsah

Zdeněk Petráň

Čtyřkuličkový typ denáru s RĚ
pod kaplicí neexistuje! 33
Der vierkugelige Typ der Denarius-Münze
mit RĚ unter der Kapelle existiert nicht!

Tomáš Smělý

Ještě k třídění bílých peněz Ferdinanda I.
(diskusní poznámka) 36
Einige Bemerkungen zu der
Klassifizierung der weissen Münzen
von Ferdinand I. (Diskussionsbeitrag)

Eduard Polívka

Příběh jedné české měděné mince
Marie Terezie z roku 1757 41
Die Geschichte der böhmischen
Kupfermünze von Maria Theresia
aus dem Jahr 1757

Juliana Boublíková-Jahnová

Medailér, sochař a restaurátor
Petr Bortlík 44
Der Medailleur, Bildhauer
und Restaurator Petr Bortlík

Materiály

Eva Ulrychová
Soupis nálezů mincí na Jičínsku (3. část) . 47
Verzeichnis der Münzenfunde in der
Jičín-Region

Osobní zprávy 53

Nové medaile 54

Drobné zprávy 55

Výstavy 56

Kronika 61

Na 1. a 4. straně obálky **medaile Joachim Murat** / K. Zeman, 2001 / – připomíná letošní 200. výročí bitvy u Slavkova, v prosinci roku 1805

NUMISMATICKÉ LISTY

ROČNÍK LX – 2005 – Číslo 2

Vydává: © Národní muzeum, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1

Redaktorka: Jarmila Hásková

Redakční tajemník: Jiří Horáček

Redakční rada: Jiří Hána, Josef Hrdý,
František Kavka, Jaromír Lukas,
Věra Němečková, Josef Paukert,
Zdeněk Petráň, Jiří Sláma,
Eduard Šimek, Jiří Šimůnek,
Jan Štefan, Michal Vitanovský

Jazyková redakce: Juliana Boublíková

Grafická úprava: Otakar Dušek

Redakce: Národní muzeum, 115 79 Praha 1,
Václavské náměstí 68, telefon 224 497 292

Tisk: Arpa, Dvůr Králové nad Labem

Vychází šestkrát ročně

Přímý prodej zajišťuje stánek v hlavní budově Národního muzea, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1

Předplatné v České republice vyřizuje firma Myris Trade s. r. o., P. O. Box: 2, V Štíhlách 1311, 142 00 Praha 4, tel.: 234 035 200, fax: 234 035 207, 244 470 778, e-mail: myris@myris.cz

Zahraniční předplatné vč. Slovenska je vyřizováno výhradně firmou Myris Trade s. r. o., tel.: +420 234 035 200, +420 234 035 201, fax: +420 234 035 207, +420 244 470 778, e-mail: myris@myris.cz

Ceny předplatného na výše uvedené adrese

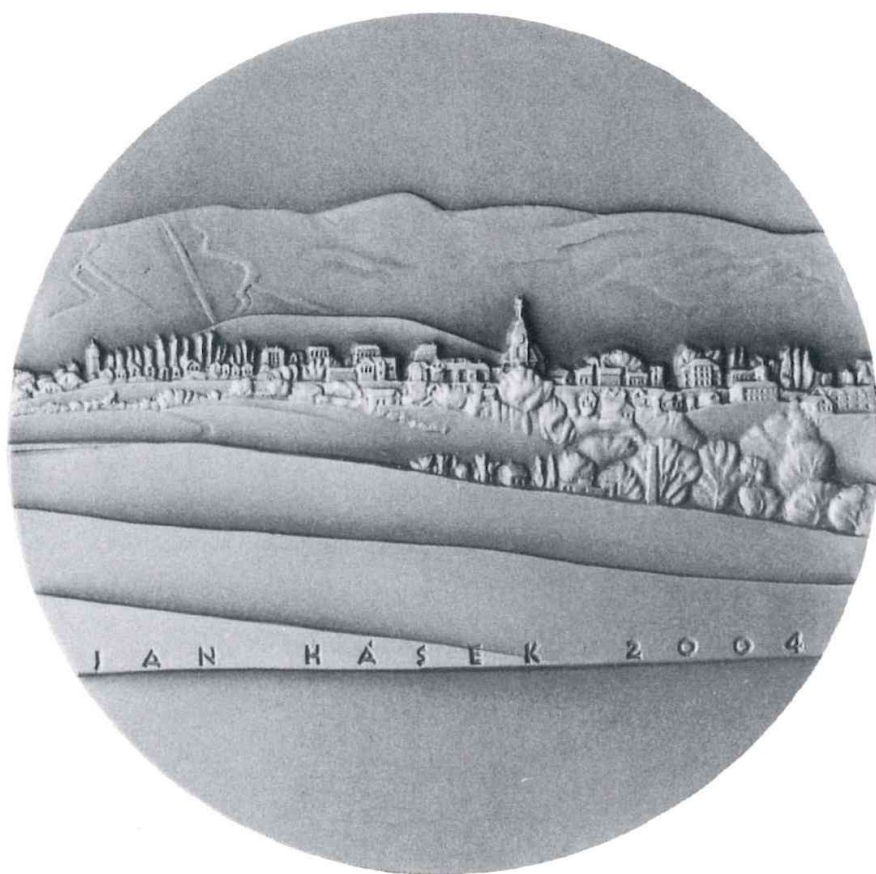
Pro členy České numismatické společnosti zasílá Česká numismatická společnost, 101 00 Praha 10 – Vršovice, Arménská 1369, telefon 271 730 775

Redakční uzávěrky

1. února, 30. března, 1. června, 31. července,
1. září, 30. listopadu

Toto číslo vyšlo v květnu 2005

ISSN 0029-6074, MK ČR E 568

- Medaile k 650. výročí založení města Vysokého nad Jizerou, 2004 / ražená, tombak, 60 mm /
Foto autor

Na l. a 4. straně obálky / Joachim Murat / K. Zeman, 2001 /
ražená medaile, měď, 60 mm

